

Franjo Bartolić

SVJETIONIK VJERE I NADE

Na slavu Bogu i Majci Božjoj

Franjo Bartolić
SVJETIONIK VJERE I NADE
NA SLAVU BOGU I MAJCI BOŽJOJ

190 GODINA ŽUPE KOZAREVAC

100 GODINA IZGRADNJE CRKVE
SVETOG FRANJE KSAVERSKOGA

Svjetonik vjere i nade

Franjo Bartolić

Autor:

Franjo Bartolić

Podatak o autorskom pravu:

Autor zadržava sva prava proistekla iz
Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima.

Naklada: 500 primjeraka.

Fotografije:

Spomenica župe Kozarevac,
privatna kolekcija Franjo Bartolić.

Grafička obrada fotografija:

Mato Zeman-Kloštar Podravski,
Franjo Bartolić-Kozarevac.

Godina izdanja: 2017.

Naklada:

Općina Kloštar Podravski

Za nakladnika:

načelnik Siniša Pavlović

Lektura i korektura:

Silvija Domović, prof.

Likovno oblikovanje korica:

Franjo Bartolić

Tisak:

Tiskara "Brzi", Budančevica

CIP Zapis dostupan u računalnom Katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
pod brojem 736535.

ISBN 978-953-56163-2-0.

Kozarevac, 2017.

SVJETIONIK VJERE I NADE

Dragi čitatelju!

Ovu monografiju napisao sam u želji da povodom 100-te godišnjice izgradnje župne crkve u Kozarevcu i 190-te obljetnice osnutka župe Kozarevac, pridonesem da zapisi župnika, upravitelja župe, iz župne Spomenice ugledaju svjetlo dana. Dodatak su spoznaje prikupljene u arhivima Hrvatske i na druge načine. Vrijedne fotografije su prilog u Spomenici župe Kozarevac i privatne zbirke autora. Tako je nastala slika jedne povijesti sačuvana za nadolazeće generacije. U ime te prošlosti i mnoštva likova koji su prodefilirali prostorom župe ili su bili povezani s njom, želim da pravedno i pošteno vrednujete navedene događaje isprepletene željom da se uvijek što više napravi za sve ljude župe Svetoga Franje Ksaverskog.

Podbilogorsku župu Kozarevac vodili su vrijedni svećenici, ostavljali zapise i djela, te tako stvarali kronologiju vremena od nastanka župe do danas. Nizali su se uspjesi i neuspjesi, razočaranja i ponos. Bez obzira na lijepe ili manje lijepe događaje, prihvatit ćemo činjenice kao istinu u

Prvi zapis u Spomenice

ricordiae Lagrabiae et pecunio Ecclesiae
Parochialis in Summa 35 fl. 60 s.

Anno 1866.

Preparatum et Aram versus directum est
Organium cum nova Claviatura per Magi.
strum Ignatium Matschek, pro hoc Labo
re soluti sunt dicto Magistro 128 fl. a. v.
quam summam contulit populus parochi
anus. Singula domus totius parochiae
Unum florenum praestando.

Anno 1868.

Constructa est ex solidis materiali
bus et asseribus tecta Culina. Domum
Rinfr. cum contiguo Cubicello pro fa
militio, per hac Magisteris solutum
est 30 fr. Aust. Valoris.

400-godišnjoj povijesti ovog naselja, nastalog poslije turske vladavine nad dijelom Podravine. Sve je povezano s kršćanstvom cjelokupnog hrvatskoga naroda i zbivanjima vezanim uz gradnju nove crkve, posvećene svetom Franji Ksaverskom, čiji se blagdan svetkuje 3. prosinca. Ovdje se još posebno obilježavaju i blagdani Svete Marije Pomoćnice i Svetog Ivana Krstitelja. Rijeke vjernika slijevaju se u crkvu povodom blagdana Svetoga Roka, zaštitnika bolesnih i ranjenih.

Nikada mi nije bilo dovoljno jasno od kuda ili odakle su niknuli ljudi heroji koji su u najvećem siromaštvu stvarali velebna djela. Hrvati podižu spomenike različitim zaslužnim i manje zaslužnim ljudima, no za Matiju Požega i Rikarda Makovca ne postoji malo mjesta na zidu kozarevačke crkve gdje bi bila postavljena ploča koja bi uvijek podsjećala na djela ovih velikana, a trebala bi biti napisana zlatnim slovima.

Smatrao sam svrsishodnim da podatke zapišem najvećim dijelom onako kako su zapisani u crkvenoj Spomenici, kako bih svakom čitatelju omogućio donijeti vlastiti sud o ljudima, djelima i zbivanjima u župi, te teškom životu slugu Božjih u Kozarevcu kroz dulje razdoblje.

MOJA MOLBA

Ponizno molim Svevišnjega da blagoslovi ovaj rad i Presveto Trojstvo za svu blagost, molim za uspješnost Općine Kloštar Podravski i zahvaljujem njenom načelniku Siniši Pavloviću što su svi zajedno iskazali spremnost i pomoć da se ove važne stvari ne zaborave.

Materijali podataka pronađeni su u Spomenici župe Svetoga Franje Ksaverskoga koju dugi niz godina vode upravitelji župe, zapisujući osnovne podatke za svaku godinu. Neki su podaci nađeni u Hrvatskim povijesnim arhivima a dio su mi kazivali sami mještani. Izuzetno prijateljske i korisne odnose imao sam sa župnikom Dragutinom Denačićem koji je bio u Kozarevcu dulje od 40 godina. Kao članovi obitelji bili su nam župnici Josip Drvođerić i Tomislav Leskovar. Veliko poštovanje upućujem i ostalim svećenicima koji su živjeli i radili u našoj neposrednoj blizini i s kojima sam imao korektne odnose dugi niz godina.

(Franjo Bartolić).

Za život župe Kozarevac bilo je značajno nekoliko vremenskih razdoblja te su stoga u Monografiji naznačena sljedeća poglavlja:

Početak kao predgovor

Bušpangrad - kratka povijest naselja

Župa Kozarevac - samostalna kapelanija, župa i župnici

Gradnja crkve, uređenje i gradnja farofa

Opremanje crkve i farofa

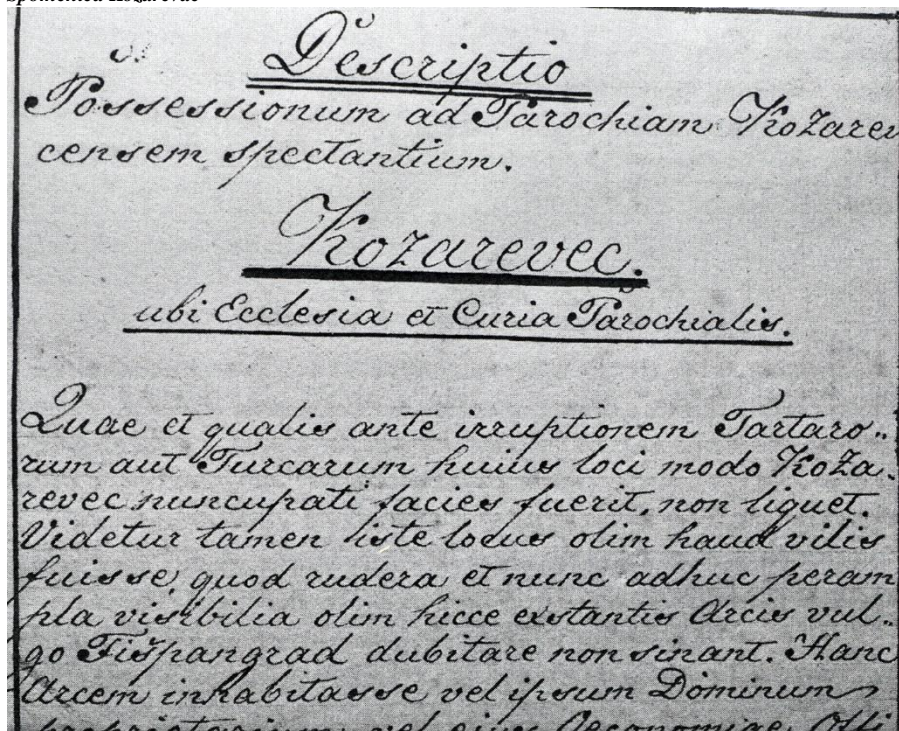
Ostali važniji događaji

Proslava 100-te godišnjice izgradnje crkve Kozarevac

SVJETIONIK VJERE I NA DE

Monografija je ilustrirana fotografijama od kojih se neke nalaze kao originali u župnoj Spomenici, dio su darovali razni autori, a najveći dio fotografija snimio je Franjo Bartolić. Velika zahvala Mati Zemanu koji je mnoge stare i gotovo neprepoznatljive fotografije iz moje zbirke restaurirao i pomogao da postanu čitljive.

Spomenica Kozarevac

ZAŠTO I ZA KOGA MONOGRAFIJA

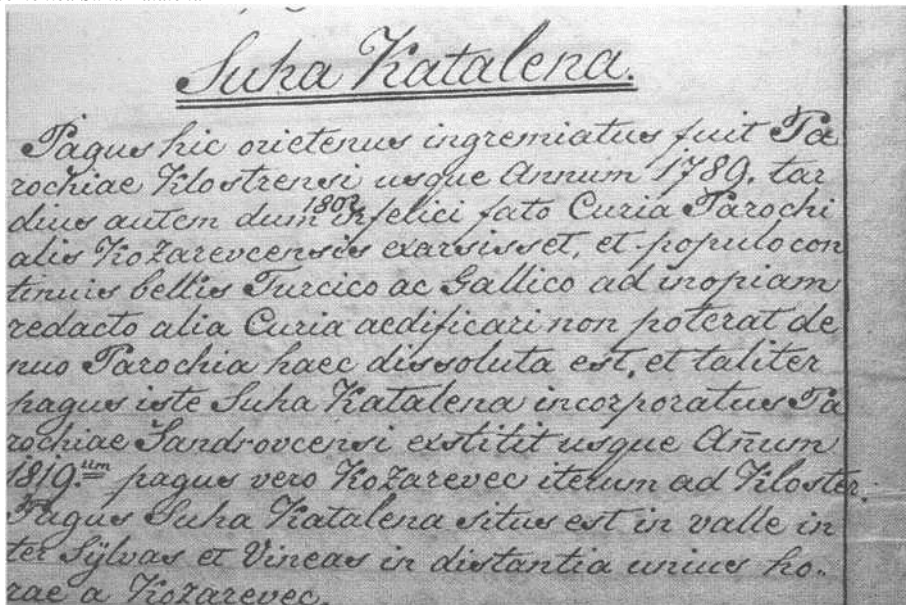
Ideja za pisanje Monografije župe Svetoga Franje Ksaverskoga u Kozarevcu sinula mi je na pamet onoga trenutka kad je odlučeno da se svečano proslavi 100-ta godišnjica izgradnje župne crkve povezana sa 190 godina od početka rada župe, te da se blagoslovi novi oltar i kip Marije Pomoćnice koji je prije nekog vremena izgorio u požaru.

Proslava je održana 2009. godine, rukopis je bio pripremljen, no nije tiskan zbog uobičajenih problema: nedostatak vremena i financijskih sredstava. Jedna od teškoća iskrsnula je i poradi pripreme za tisak. Naime, nismo pronašli lektora. Bilo je to vrijeme kad je župu Kozarevac vodio župnik Tomislav Leskovar. U međuvremenu vlač. Leskovar odlazi u drugu župu (Selnica), a župu preuzima mlad svećenik Davor SumandL

SVJETIONIK VJERE I NADE

Sretna je okolnost daje na posljednjim lokalnim izborima za načelnika Općine Kloštar Podravski 2013. godine izabran Siniša Pavlović koji rado potiče kulturne projekte, uključujući i književno stvaralaštvo. Tako se pojavila mogućnost da svjetlo dana ugleda prikupljeni materijal o postanku župe Svetoga Franje Ksaverskoga Kozarevac i njenom razvitku u više od 100 godina.

Spomenica Suha Katalena

O MONOGRAFIJI - ISPUNJENJE SNA O DJELIĆU POVIJESTI

Posvećena je svim svećenicima i župnicima, upraviteljima župe koji su služili narodu u župi Kozarevac. Monografija je posvećena i svim graditeljima crkve koji su uspješno završili posao nadljudskim naporima 1909. godine, brojnim poznatim i nepoznatim vjernicima koji su pomogli početak gradnje, samu gradnju i održavanje. Obiteljima i pojedincima, kojima je na duši ležala želja za napretkom našega kraja i države Hrvatske, svima onima koji su na bilo koji način pomagali brojne obnove i popravke u okviru župe, kako bi ona bila okupljalište vjerske zajednice, te da okupljeni oko nje mogu dostojno slaviti Boga. Posvećujem je mnogobrojnim poznatim i nepoznatim pomagačima u svladavanju raznih problema. Svima onima koji su na bilo koji način pomogli da se svečano obilježi 100-ta godišnjica

SVJETIONIK VJERE I NADE

izgradnje crkve a koja je poput bijelog labuda niknula na mjestu ruševina stare kapele sv. Franje Ksaverskoga i u kojoj više nije bilo moguće vršiti bogoslužje. Dostojno je služila na slavu Božju pune 163 godine. Monografija je posvećena i onima koji su pomogli da se proslavi 190-ta godišnjica osnutka Župe svetoga Franje Ksaverskoga Kozarevac i obavi blagoslov novoga kipa Marije Pomoćnice. Marijin kip je kupljen u Italiji u firmi koja je izradila original i dopremila ga u Kozarevac.

Naposljetku, Monografija je posvećena svim svećenicima i župnicima te svim vjernicima koji će u budućnosti živjeti u župi Kozarevac. Nadam se da će ona u njima probuditi osjećaj ljubavi i poštovanja prema naporima koje su dosadašnji upravitelji župe i vjerska zajednica uložili u mukotrпно razvijanje ove župe, stvarajući tako zrnice prošlosti, sadašnjosti i budućnosti.

Monografija župe i crkve Kozarevac:

SVJETIONIK VJERE I NADE

**190 GODINA ŽUPE KOZAREVAC
100 GODINA IZGRADNJE CRKVE SV. FRANJE KSAVERSKOGA
BLAGOSLOV OLTARA MARIJE POMOĆNICE**

Zapis o gradnji crkve Kozarevac nalazi se iza orgulja i iznad vrata koja vode u crkveni toranj:

**“ZA VLADANJA NJ. C. I K. AP. VELIČANSTVA KRALJA
FRANJE JOSIPA I, ZA POPOVANJA NJ. SVJETLOSTI
PIJA X., ZA NADBISKUPA DR. JURJA POSILOVIĆA,
ZA UPRAVITELJA RIKARDA MAKOVCA,
SAGRAĐENA 1909. PO FRANJI LEVELANTU,
OSLIKANA 1910. PO IVANU DRUSANIJU”**

*Drvena kapela na
brežuljku*

POĐIMO ZAJEDNO PUTEM PROŠLOSTI

Dakako da kod pisanja nisam mogao doslovno prepisati sve podatke jer bi u tom slučaju Monografija bila istovjetna župnoj Spomenici. Prema vlastitoj prosudbi naveo sam prikaz najvažnijih događanja značajnih za život Župe i općih životnih prilika u njoj uz mali dodatak vlastitih komentara. Smatrao sam da preoštre primjedbe pojedinih svećenika, pa i teške optužbe na pojedince ili cijele obitelji zapisane u Spomenici, nisu primjerene u trenutku slavlja 100 godina izgradnje crkve i njenog blagoslova 1909. godine. Razmirice poput onih trebaju li obitelji dati besplatne težake u vinograd, koliko će se plaćati zvonaru u Kozarevcu i Suhoj Kataleni, ili pak kako će župnik naplaćivati vjenčanja ili krštenja, smatrao sam potpuno sporednom stvari i o tome nisam želio pisati.

Ukratko, crkva je sagrađena 1909. godine. Blagoslovljena je 7. prosinca 1909. g. po arhidakonu Dezideriju Radovaniću iz Đurđevca, a posvećena je 26. lipnja 1921. godine. Posvećenje je obavio zagrebački pomoćni biskup Josip Lang. Bilo je to u vrijeme upravitelja župe Adama Josipa Fiistossa (1920-1926.). Tom su prigodom u mali grobić

položene relikvije s moćima sv. Eneja, sv. Bonifacija i sv. Barnabe.

Kako bi pregled podataka bio jasniji, odlučio sam Monografiju podijeliti na poglavlja, počevši s jednostavnim prikazom povijesti nastanka i razvoja naselja Kozarevac, jer je poznato da se njegova povijest pomalo razlikuje od povijesti drugih naselja u župi. S druge strane, puno je i dodirnih točaka, osobito kad pogledamo važne gospodarske i političke prilike Podravine u novom vijeku. U Monografiji sam također želio istaknuti i zajedništvo naroda ovoga kraja koji od pamtivijeka najvećim dijelom pripada rimokatoličkoj crkvi. To potvrđuje činjenica da stara Župa sv. Martina u Maloj Črešnjevici spada u red najstarijih hrvatskih katoličkih župa. Pronađeni zapisi govore da je to povijesna župa čije se ime navodi kao “de Cheresneu” iz 1334. Godine, a koja se od 1501. g. naziva “Chresno”. Na brežuljku sela Mala Črešnjevica najprije je izgrađena crkva svetog Martina, da bi kasnije na njenim temeljima bila dograđena pravoslavna crkva naziva *Crkva svetih 318 Bogonosnih otaca*. U njoj je kršten poznati hrvatski pjesnik Petar Preradović. Ovih godina se u Maloj Črešnjevici gradi veća kapela posvećena sv. Martinu. Staro naselje je i Suha Katalena jer se 1334. godine spominju dvije kapele sv. Katarine što bi odgovaralo naseljima Suhoj Kataleni i Sirovoj Kataleni.

Stara rimska cesta, Ptuj -Varaždin-Osijek, izgrađena je nešto sjevernije od Kozarevca i Male Črešnjevice.

Za novo naselje Kozarevac pater Paškval Cvekan kaže da se prvi puta spominje 1606. godine. Svakako je moglo nastati nakon sloma turske moći i postepenog oslobađanja Podravine od Turaka. Spominje se i 1706. godine kao naselje dalmatinskih uskoka koji su uzgajali koze, grade stambene kuće i kozarnice za koze i tako je naselje “zaradilo” svoje ime.

PRIJE POČETKA

Nažalost, cijeli je ovaj kraj zajedno s narodom prošao *kalvariju* ratova počevši s onima protiv Huna i Avara, Franaka, starih Mađara te turske sile, koja je sredinom 16. stoljeća opustošila Podravinu i Posavinu, protutnjali su svjetski ratovi sve do Domovinskog rata 1991.-1995. Posljedice svih tih pustošenja i zuluma bile su strašne, a najdulje je bilo ratno vrijeme turskih osvajanja. Život domaćeg stanovništva je ovdje potpuno nestao na dugih 150 godina što je u osnovi promijenilo i demografske i gospodarske prilike. Zatim su došli razni društveno-politički sustavi u sklopu raznih državnih zajednica kao što je bila Hrvatsko-Ugarska kraljevina ili Austro-Ugarska carevina. Gradili su se zlatni Beč i Pešta dok je hrvatski narod stenjao u mukama ratova i obrani svojih prostora, ali i prostora srednje Europe. Stajali su Hrvati isukanih mačeva te branili krvlju i obranili čista obraza predziđe kršćanstva.

Siromaštvo ovoga dijela Hrvatske od pamtivijeka je davalo glavni pečat životu od doseljenja Hrvata sve do današnjih dana. Strahote neimaštine

osjećale su se i u našoj župi, nastavljajući se kroz stoljeća, sve do današnjih dana. Zbog nedostatka kapitala i osiromašenja poljoprivrede znatno je usporen gospodarski razvoj ovoga kraja. Većina stanovništva živi u vrlo skromnim, gotovo rubnim uvjetima, jedva spajajući kraj s krajem. Pritom je važno naglasiti da postoje dobre mogućnosti za razvoj povrtlarstva, voćarstva i vinogradarstva, a ne treba zanemariti ni seoski turizam.

Ukoliko pažljivije pogledamo povijest i životne prilike, može se zaključiti daje demografska slika svih naselja u župi Kozarevac najbolje izgledala poslije 2. svjetskog rata. Samo naselje Kozarevac imalo je više od 1.100 stanovnika, ubrajajući i naseljene okolne vinogradarske brijegove. Tome je pogodovao rad rudnika ugljena “Babičanka” u Bilogori. Pored povoljnijeg razdoblja rudarstva osnovna grana gospodarstva bila je i ostala poljoprivreda, kako ratarstvo, tako i stočarstvo. Na škrtoj pjeskovitoj zemlji pucali su krvavi žuljevi seljaka koji su sa svojim obiteljima živjeli siromašno i skromno, ali uvijek nalazeći dovoljno vremena za sebe. Ispričane su beskrajne priče sa susjedima, odmor na putnim klupama ili druženja u vinogradima bila su redovita pojava. Primjer da je Kozarevac prema popisu stanovništva 1991. godine imao 711 stanovnika a deset godina kasnije 599 govori o očitoj “bijeloj kugi”.

A da ne spominjemo podatke o broju učenika Područne škole Kozarevac u prva četiri razreda koji neumoljivo potvrđuju gore spomenutu činjenicu. Tako je školske godine 1978/79. bilo 54 učenika, a samo deset godina kasnije zabilježen je strašan pad broja na svega 25 učenika. Još deset godina kasnije, u zadnjem desetljeću prošloga stoljeća, školske godine 1998/99. broj je povećan na 40 učenika da bi godine, 2006/2007. opet imali samo 23 učenika.

Spomenica Mala Črešnjevica

SVJETIONIK VJERE I NADE

Razlozi toga su, kao uostalom i u drugim manjim mjestima Hrvatske, složeni i mnogobrojni.

Kad Europa 70-ih godina prošlog stoljeća otvara vrata radnog tržišta, mnoštvo žitelja odlazi na Zapad u potrazi za većim prihodima, ostavljajući za sobom prazna ognjišta. Djece je iz godine u godinu sve manje, a podatak da su u jesen 2007. godine u prvi razred upisana samo dva učenika dovoljno govori o sadašnjosti i budućnosti Kozarevca. Svjetliju budućnost može stvoriti samo gospodarski razvoj u kojem će svoje mjesto naći industrija, obrt i poljoprivreda na "zdravim nogama". Sigurnost obitelji urodit će željom da se odluče na veći broj djece. No moramo biti iskreni: za napredak je potrebna bolja politička podloga i gospodarska aktivnost.

O BUŠPANGRADU (FIŠPANGRADU, MOŽDA, PUŠPANGRADU)

O povijesti naselja Kozarevac relativno se malo zna. Nekoliko zapisa dr. Rudolfa Horvata i o. Paškvala Cvekana govore u vrlo šturoj mjeri o naselju Kozarevac. Koliko je meni poznato, sustavnoga istraživanja utvrde Bušpangrad, odnosno Gradine, istočnog brežuljkastog dijela zaleđa sela, do sada nije bilo. U vrijeme kad je do mjesta utvrde bilo lako doći vodio sam tamo učenike na satovima povijesti na terensku nastavu pod nazivom "Put u prošlost". Lopatama i motikama kopali smo probne jame i već na vrlo maloj dubini pronalazili ostatke cigle, žbuke i drvene građe. Uz malo više sreće i upornosti nailazili smo na ostatke keramike. Slika cijelog prostora kao daje uzeta iz nekog povijesnog udžbenika: Trokutasti povišeni prostor nalazi se iznad dvije rijeke koje su danas presušile. Na vrhu je bila utvrda Bušpangrad koja je tako bila prirodno zaštićena s tri strane vodom. Strane brda su strme s puno nepoznatih jama koje ulijevaju strah znatizeljnicima željnih da malo dublje zavire u njih. Mašta nam govori o spletu tajanstvenih prokopa, mračnih podruma i prostorija gdje su živjeli velikaši, odaje za sluge i kule za vojsku. S još malo više maštarija zamišljamo ljubavne dogodovštine, spletke, ogovaranja, vraćanja, bolesti i smrti, nizanih od rimskog doba, a naprasno prekinutih dolaskom divlje turske vojske koja je poharala Podravinu sredinom 16. stoljeća, prekinuvši tako nit stare povijesti.

Prema tim neslužbenim predajama i zapisima Kozarevac pripada nizu podravskih naselja koja su nastala u davnoj prošlosti, u doba staroga vijeka. Pogledamo li pak u povijest staroga Rima i vladavinu Rimljana u postojbini nekadašnjih Ilira, vidimo daje cijela Podravina gusto naseljena. Naseljavanju pridonose rijeka Drava i suhi brežuljci pitome Bilogore sigurni od čestih poplava. Nažalost, sve ljepote i koristi šuma Bilogore naše potomstvo neće doživjeti jer se šuma bezobzirno ruši i uništava, a da nema pošumljavanja. Prekrasno drvo se vuče šleperima, kamionima ili traktorima na istok, zapad i jug, bez savjesti i odgovornosti.

Gotovo usporedo s Dravom rimske su legije gradile kamenu cestu od Ptuja do Osijeka uključujući “naš” dio prostora od Jalžabeta, preko Novigrada Podravskog, prema Virovitici i Osijeku. Prolazile su tako karavane trgovaca, zaprežnih kola natovarenih različitom robom, vojnika i putnika namjernika u oba smjera, tu nadomak pogleda između Kozarevca i Veselog Brijega. Da je tomu tako svjedoči podatak da su ljudi prije nekoliko desetaka godina prilikom oranja izoravali poveće kamenje ugrađeno u legendarnu cestu.

Tako je potvrđena priča o nizu vojnih utvrda koje podigoše Rimljani u obranu svojega puta, drumova, a time i svojih provincija. Drvene utvrde imale su zadaću štiti prolaze ljudi i roba od raznih pljačkaških plemena ili putnih razbojnika. Kao utvrda nastade i naš Bušpangrad ili Fišpangrad, a najednom mjestu je zabilježeno i kao Pušpangrad. Utvrda u početku bijaše drvena, kasnije dograđivana i utvrđivana u čemu su sudjelovali najrazličitiji njeni gospodari. Kao što nađoh zapisano: vladari hrvatski ili mađarski. Najprirodnije mi zvuči ime utvrde Bušpangrad. Ovdje su ranije rasli grmovi bušpana, a po drveću se penjao bršljan.

Ukratko, stajao je ona stoljećima, redale se zgode lijepe ili ružne, hrvatski narod ovoga kraja vjerovao je u svoju utvrdu, vjerovao čvrsto da će ga ona očuvati od svakog zla. Prolazila tako stoljeća, rani i srednji vijek, oko utvrde narod raspršen u slamnatim potleušicama, stisnutim u njedrima riječice Rajzlerove rijeke ili po današnje Kozarevčice, ali isto tako raširen po kolibama na pitomim vinogradarskim obroncima podno Bilogore.

A onda naiđe tamno razdoblje naše povijesti. Naiđu osmanlijske horde rušeći i paleći sve pred sobom. Prvo padnu hrvatski velikaši zajedno s vjermom vojskom 1493. na Krbavskom polju, a zatim ih 1526. stigne ista gorka sudbina, zajedno s mađarskom vojskom na Mohačkom polju. Hrvatsko-Ugarsko kraljevstvo zatraži pomoć Austrije protiv Osmanlijskog zuluma. Malo koristi od toga jer stignu Turci u Podravinu sve do Drave. Osvojena je Virovitica, Gorbonuk (utvrda Kloštar Podravski), zapalio ju je navodno sam Franjo Tah. Razore janjičari naš Bušpangrad, a narod se razbježi i raseli na sve strane svijeta. Samo da se spasi živa glava. Mnogi su od njih pobjegli u susjednu Mađarsku. Od 1552. godine ovim krajevima zavlada je pustoš i zvjerad sve do početka 18. stoljeća.

U 18. stoljeću Austro-Ugarska monarhija ponovo reorganizira Vojnu krajinu, te osim gradnje ili obnavljanja utvrda naseljava kraj seljacima i pastirima iz drugih krajeva Hrvatske i sjeverne Bosne kako bi od njih napravila profesionalne vojnike koji su trebali paziti na svaki mogući neprijateljski napad.

Prema neslužbenim zapisima kozarevački kraj naseljavaju najvećim dijelom Ličani, uskoci. Grade kuće i kozarnice za koze kako bi živjeli od stočarstva jer je zemlja ovdje škrti i osjetljiva, malo daje a puno uzima. Po nastambama za koze eto nam imena **Kozarevac**. Gradina i Bušpangrad budu zaboravljeni i nikada do kraja istraženi. Danas je cijeli prostor u privatnom vlasništvu i najvećim dijelom obrastao bagremom.

POČETAK

Stari farof ili župni stan

“ Drvena je i neobijeljena. Na zapadnoj strani ima drveni tornjić, a na vrhu križ. Ima i jedno zvono. Unutra su dva oltara: veći oltar Svetoga Franje Ksaverskoga i manji sa slikom sv. Ivana Krstitelja. Oba su još nedovršena, a kapela ima i drveni hrastov pod. Jedna vrata su prema jugu a druga prema zapadu. Sakristija je na sjevernoj strani.

Od crkvenog posuđa ima pozlaćen kalež načinjen od čistoga srebra ali nema nikakvih crkvenih knjiga.“

Kapelu su podigli sami seljani o svom trošku. Brigu oko kapele vodi seljak Prepelić a u blagajni ima 42 forinta. Oko kapele je groblje.

Komarnički arhiđakon je tu kapelu pohodio 8. svibnja 1750. godine i opisao je:

„Veliki je oltar na dva kata. Središnje na prvom katu drvenog retabla je slika

“Smrt svetoga Franje Ksaverskoga”. Među stupovima, sa strane, smješteni su kipovi djevice i mučenica svete Katarine i Svete Barbare. U gornjem katu, to jest-atici, je slika Svetoga Donata, biskupa, zaštitnika vinogradara, dok se među manjim stupovima, uz sliku, nalaze kipovi svete Katarine Sijenske i Svete Klare, djevice i redovnice/⁴

Ova dva posljednja kipa Katarina Sijenska i Klara Asiška, nalaze se sačuvani u onoj kapelici uz cestu, nedaleko župne crkve u Kozarevcu. Po njima bi se moglo zaključiti daje i opisani veliki izvorni oltar u staroj kapeli svetoga Franje Ksaverskog u Kozarevcu, također djelo Stjepana Szeverina iz Križevaca, kipara, koji je upravo tih godina bio vrlo djelatan u našoj Podravini od Koprivnice do Virovitice.

S lijeve strane glavnog oltara u kozarevačkoj drvenoj kapeli 1750. g. bio je oltar svetoga Ivana Krstitelja, a s desne strane oltar svetoga Roka. Na oltarnim stolovima ovih oltara bile su samo slike spomenutih svetaca, a s prednje strane tih oltara bili su oslikani antependiji (prekrivač s prednje strane oltara, predoltarnik).

Još jedan zapis o kapeli Svetoga Franje Ksaverskoga:

„Prema zapisu župnika Szarage iz 1780. godine u selu Kozarevcu je 1745. godine sagrađena drvena kapela. Nalazila se u sredini sela, izvan kuća, a oko nje je groblje. To je gotovo isto mjesto gdje je i danas župna kozarevačka crkva. Kapela je bila podzidana, ciglama popločena i imala je tri oltara i sakristiju.

Szaraga navodi daje 1780. u kapeli bila i propovjedaonica, kor i oslikani tabulat - crkveni strop. Imala je i mali tornjić sa zvonima. U sakristiji se nalazio jedan srebrni, pozlaćeni kalež kao i sve potrebno za misu.“ (o.f.m. Paškal Cvekan “Od Gorbonuka do Kloštra Podravskeg”, str. 84.)

I posljednji zapis komamičkog arhiđakona Davida Ivana Pizettyja, od 14. rujna 1787. g., dakle 40-ak godina kasnije, u kome dodaje da selo ima 45 kuća i 423 žitelja. Među žiteljima su 103 vjenčana para, toliko ima i nedoraslih osoba (djece). Doraslih za ispovijed ima 320 (ovo je nejasan podatak). Kapela sv. Franje Ksaverskoga je već veoma ruševna, srednje je opremljena crkvenim potrepštinama. Crkveni starješina je N. Tišljarec koji je ujedno i zvonar. U pričuvu imaju 150 forinti. Kapela je u to vrijeme imala već 42 godine.

Povjesničari će reći da svaki događaj ima svoj uzrok: uzročno- posljedične veze ili principe, nužni nastavak. Broj stanovnika je zasigurno jedan od uzroka slijeda i nizanja događaja. Stoga navodim podatke za dulje razdoblje: godine: 1771. Kozarevac je imao 211 stanovnika, 1789. bilo ih je 225, godine 1808. ukupno 325. Nakon 9 godina naselje broji 348 stanovnika a nakon još 60 godina (1887.g.) bilo ih je 511. Broj kuća se kretao od 43 u 1733. godini do nevjerojatnih 325 u 1827. godini. Zadnji popis (2011.) govori o ukupno 560 stanovnika od toga 289 ženske populacije.

Najčešća prezimena su u to staro doba (1836.) bila: Prepelich, Šušenj, Budrović, Treščec, Bencek, Šimunić, Krapec,...

Zašto baš sveti Franjo Ksaverski? Eto, iz nekoliko starih zapisa doznajemo daje i stara kapelica u Kozarevcu nosila ime zaštitnika Franju Ksaverskoga. Točan podatak o tome kako je došlo da zaštitnik bude Franjo Ksaverski nisam nigdje pronašao, no godina 1552. nas asocira na dva važna događaja. Naime, te nesretne godine turska vojska osvaja Podravinu i između brojnih utvrda razara Gorbonuk (Kloštar Podravski) ali i Bušpan-grad Kozarevac. Utvrde su podigli Rimljani zbog lakše obrane svojih provincija.

Iste godine (1552.) umro je jedan od najvećih redovnika-misionara katoličke crkve, sveti Franjo Ksaverski. Kako se područje Kozarevca ponovo naseljava na samom početku 18. stoljeća može se samo pretpostaviti da su smrt Franje Ksaverskoga i rušenje utvrde na brežuljku Gradine dva povezana događaja čiji je rezultat bio da se kapelici dodjeli, kao njezin zaštitnik, upravo Franjo Ksaverski.

ZAŠTITNIK SVETI FRANJO KSAVERSKI

Ponavljam, podatak o tome zašto je župa dobila ime jednog od velikih svetaca i suosnivača Isusovačkog reda, nisam pronašao. O njemu znamo da je bio jedan od najvećih misionara Katoličke crkve a upravo misionarstvu je dao toliki zamah da se s njim može mjeriti jedino sveti Pavao.

No, pođimo redom. Rodio se 7. travnja 1506. godine u dvorcu Xabier, kraljevina Navari. Tamo je završio i osnovno školovanje a zatim privučen pozivom u crkvenoj službi odlazi u Pariz i upisuje se na sveučilište Sorbonu. Stekao je akademsku titulu a nakon završena studija životni poziv mu usmjerava prijatelj i sumještanin sv. Ignacije Loyole, osnivač Družbe Isusove. -Sto koristi čovjeku, ako dobije cijeli svijet a izgubi svoj život- često je govorio Ignacije riječi iz Evanđelja. Poslije majčine smrti (1529.) i umiranja sestre sv. Magdalene (1553.) Franjo je položio zavjet u kapeli Svetih mučenika na Montmartu da će hodočastiti u Svetu zemlju te se posvetiti siromaštvu i svetoj čistoći.

Nakon osnutka Družbe Isusove sv. Ignacije ga šalje kao misionara u Indiju a zatim obilazi mnoga područja te velike zemlje. Godine 1549. putuje u Japan gdje je postavio temelje Katoličke crkve. Zatim sredinom 16. stoljeća (1551.-1552.) pokušava prodrijeti u tada zatvorenu Kinu. Usljed velike hladnoće i bolesti pluća, sv. Franjo umire u jutro 3. prosinca 1552. godine. Vršio je mnoge dužnosti u okviru Katoličke Crkve a pretpostavlja se daje pokrstio oko 30.000 ljudi.

Papa Grgur XV. proglasio gaje svecem 1622. Već ranije, u veljači 1553., tijelo mu je iz Kine preneseno u Melaku, Malezija. Tu je ostalo narednih 8 mjeseci a zatim je brodom preneseno u Gou, u Indiji, gdje se i danas štuje.

Ruka mu je pohranjena u oltaru crkve Al Gesu, u Rimu. Očevici tvrde da mu je tijelo ostalo neraspadnuto.

Izuzev župne crkve u Kozarevcu, sv. Franjo Ksaverski za titulara je je postavljen u Švarči u Karlovcu, Viduševcu i Vugrovcu. U Zagrebu je poznato proštenišće iz 17. stoljeća sv. Franje Ksaverskoga s imenom Ksaver. Kao zanimljivost može se spomenuti podatak da je mogao oživjeti mrtve osobe. (Podaci uzeti iz Vikipendije.)

Sveti Franjo Ksaverski

SAMOSTALNA KAPELANIJA OD 1789. - 1802. GODINE

Dolazi nam vrijeme značajnih promjena s obzirom na vjerske događaje u drugoj polovini 18. stoljeća. Nigdje nije zapisano i nisam našao podatak zašto je došlo do gradnje kapele u Kozarevcu i zašto je posvećena svetomu Franji Ksaverskom. Poznato je da je podignuta 1745. godine. Pretpostavljam da je mještanima bilo teško ići u Kloštar poradi misa i drugih vjerskih potreba i stoga su odlučili napraviti jednostavan crkveni objekt. Gradnja je uzrokovala nove, važne događaje.

Jedan od takvih je i odluka Zagrebačke nadbiskupije da se u Kozarevcu osnuje samostalna kapelanija 1789. godine. Njoj su pripojena sela Grabrovnica i Suha Katalena. Kapelanijom su samostalno upravljali župnici i kapelani, a to su bili:

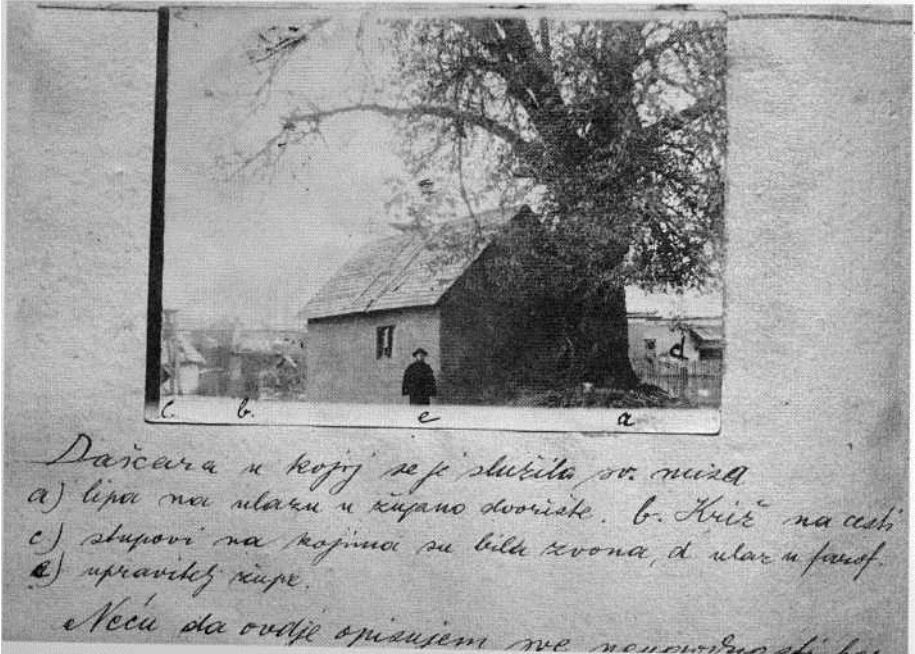
1. **Nikola Kosar**

2. **Antun Novaki**

3. **Ivan Konstantin**

Vjerojatno je u to vrijeme izgrađen i župni dvor ali nema podataka o njegovoj gradnji i izgledu. Nažalost, 1802. godine je izgorio te je kapelanija prestala postojati i Kozarevac je opet došao pod jurisdikciju Kloštranske župe. Tako su nastavljeni brojni problemi kao i ranije te se nakon 17 godina prilike opet mijenjaju.

Daščara i župnik Makovec

SVJETIONIK VJERE I NADE

ŽUPA KOZAREVAC OD 1819. GODINE

Oslikavanjem povijesti moramo pretpostaviti da su mještani u Kozarevcu ponovo podigli župni stan i imali su 74 godine staru kapelu svetoga Franje Ksaverskoga. S obzirom na tadašnji građevni materijal nije više mogla izgledati atraktivno, ali je poslužila da Zagrebačka nadbiskupija osnuje novu župu: **godine 1819. uspostavljena je samostalna župa svetoga Franje Ksaverskoga Kozarevac** kojoj su pridružena sela Grabrovnica (1819. g.), Bedenička (1819. g.), Bačkovica, Mala Črešnjevica (1820. g.), Ribnjačka i Suha Katalena (1819. g.). Prisjetimo se daje 1833. godine počela s radom i pučka škola u Kozarevcu a prema zapisu iz župne Spomenice to je bilo 1829. g. (mi imamo zapis povjesničara Marka Cuvaja daje rad pučke škole u Kozarevcu počeo 1829. g. Pučka škola u Suhoj Kataleni, prema istoj Spomenici, gradi se 1846. godine. Prvi učitelj u Kozarevcu bio je 1829. Franjo Dermenčić, zatim Ivan Bućar a od 1881 .g. Mihael Gabarić. Navedene su i susjedne, već osnovane župe: Kloštar Podravski, Pitomača, Šandrovac i Turnašica.

Popis župnika, upravitelja župe:

1. Josip **HOVANEĆ**, 1819-1831. Zapis na latinskom.
2. Franjo Ksaver **POŠTUVANČIĆ**, 1831-1844. Zapis na latinskom.
3. Bernard **MRAČIĆ**, 1844-1845. Zapis na latinskom.
4. Luka **KOLARIĆ**.
1845-1852. Zapis na latinskom.
5. Ignacije **MAŠEK**, 1852-1854. Zapis na latinskom.
6. Ignac Stjepan **KLEMENČIĆ**, 1855-1869. Zapis na latinskom. Detaljno zapisivao zbivanja u župi za svaku godinu.
7. Eduard **MRAK**.
1870-1870. Vrlo kratko boravio u župi. Došao iz Đurđevca 1. siječnja 1870. i bio do 20. svibnja iste godine.

8. Đuro PAVEŠIĆ,

1870-1887. Bio je iz Petrinje. Postavio križeve na grobljima. Dao podignuti križ kod vinograda u Starom brijegu. Zapisao daje 1880. veliki potres oštetio crkvu. Dao popločiti crkvu, obnovio oltare i sakristiju, nabavio crkveni barjak, svijećnjake, popravio je štagalj i gospodarske zgrade, kupljeno je veliko zvono, kupio 5000 čokota i dao posaditi u župni vinograd, ukinuo obvezu župljana za davanjem težaka, posadio još 2000 čokota, dao dograditi klijet, na crkvi opet popravljena stolarija, popravljen i stan, izgradio sušnicu mesa' Nažalost, 1874. udari ga kap pa se 22 mjeseca liječi. Umro je 2. veljače 1887. bez oporuke. Zaista vrijedan župnik.

Radovi u župnom vinogradu

9. Josip ŠAFRAN,

1887-1890. Zapisao je vrijedne podatke: 1888.g. napravljen je popis u župi. Župljana: Grabrovnica 535, Kozarevac 511, Suha Katalena 630, Mala Crešnjevica 78, Bedenička 101, Ribnjačka 125. Po selima i vinogradima još je našao 376 stanara tako da cijela župa ima 2.356 (mnogi su živjeli po vinogradima). Zapisuje da na župi ima 2 mješovite ženidbe i 27 nevjenčanih parova. 1889. godine napravljena je ograda oko crkve. (937 metara). Zanimljiv je podatak da su ogradu podizali župljani tako daje svako selo dobilo koliku će napraviti duljinu ograde i na kojem mjestu. Podignuo je on i dva oltara: Blažene Djevice Marije i svetoga Roka. Izradio ih je Martin Sarić iz Koprivnice. Blagoslovio ih je, prigodom blagdana Svetoga Ivana, župnik Jozo Hiler iz Viija.

10. Gjuro pl. **FORKO**,

Iz Zlatara, 1890-1900. Punih 10 godina nije vođena Spomenica za vrijeme župnika Forka. O njemu zapisuje Rikardo Makovec: rodio še 1861. u Ladislavcu, Hrvatsko zagorje. Prvo je bio kapelan u Pitomači a zatim je preuzeo župu u Kozarevcu. Sadio je voćke i bio veseljak, pravi prijatelj. Godine 1892. padala je tuča u kojoj je stradao vinograd. Novi i zanimljiv podatak je da se u Kozarevcu 1896. g. izgradila škola i školski stan. Time se pod sumnju stavlja zapis učitelja Zvonimira Ključarića kako se to desilo 1875. godine.

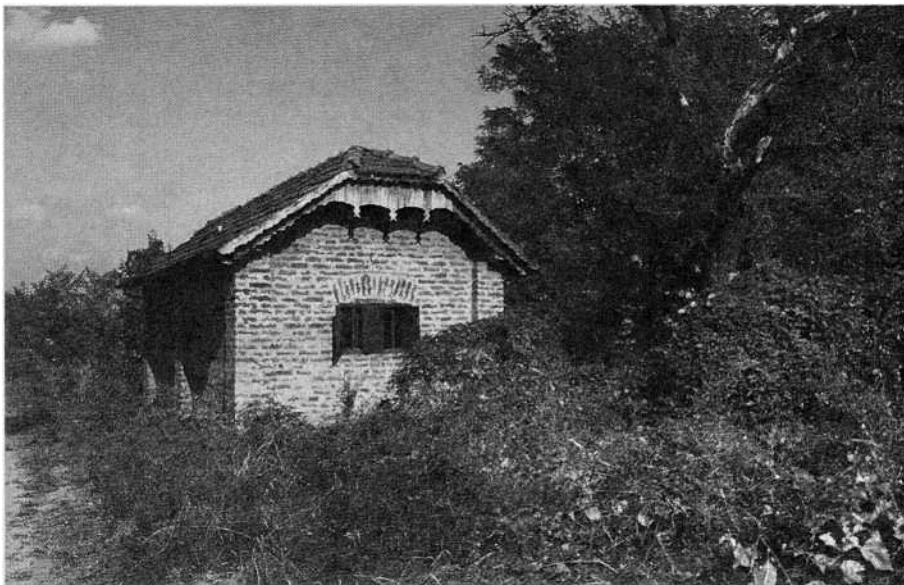
Tuča je padala i 1894.g. Uglavnom ovih godina česte su bile tuče s katastrofalnim posljedicama. Naravno, u to vrijeme još nisu bile poznate metode u obrani od tuče. Sjećam se kako su stariji pričali da se u trenutku nadolazećeg nevremena zvonilo u sva zvona, u stranu, jer je zvuk zvona “razbijao oblake”, zvona su se koristila i za uzbune, odnosno u slučaju elementarnih nepogoda ili požara. Jedan od poznatog značaja uloge crkve.

Da završimo priču o našem župniku Gjuri pl. Forku. Nije se slagao s mjesnim vlastima i zato je svim srcem želio napustiti župu. Nakon 10 provedenih godina u Kozarevcu i šikaniranja od strane političke oblasti otišao je k ujaku dr. Žerjavcu u Mariju Bistricu. Tamo je bio kao kapelan.

Juraj pl. Forko

Današnji izgled klijeti u Starom brijegu

Jednom gaje neki foringaš Belec vozio u Selnicu. Na povratku je došlo do svađe i fizičkog obračuna gdje je Belec bičalom udario svećenika po lijevom oku i izbio mu ga. Nastavio je udarati svećenika sve dotle dok Forka nisu ljudi oteli razjarenom seljaku. Od zadobivenih povreda Juraj pl. Forko je umro u bolnici Sestara milosrdnica u Zagrebu. Bilo je to 11. travnja 1910. godine. Pokopan je u Ladislavcu, župa Zlatar.

11. Matija **POŽEG**,

1901-1908. iz Karlovca. Ističe veliko siromaštvo u župi, župni objekti i crkva su u lošem stanju, zapisuje da je crkvene zemlje malo (ograda 1,5 rali i livada u Šarju kod Seseveta). Za crkvu je zapisao daje "crkva- stan Božji na zemlji, ta je takova u Kozarevcu, kojoj će se radi njezine derutnosti, nespretne forme itd. teško koja slična naći u okviru prostrane nadbiskupije zagrebačke". Stoga je župnik Požeg odlučio stanje radikalno popraviti. Njegovom brigom i marom popravljene su i obnovljene crkvene stvari, popavljen je stan, potpuno su popravljene gospodarske zgrade. 1903. godine otvorena je nova privremena škola u Ribnjačkoj s učiteljem rimokatoličke vjere. Te iste, 1903. g., podignut je novi križ na ulasku u selo, kupljeno gotovo 5 rali zemlje u Kozarevcu, a 1904. donijeta je odluka o gradnji plota.

Ove godine vladala je nesnosna vrućina (puno dobrog vina), sljedeće godine izgrađena je ograda koju je gradio poduzetnik Mirko Barac, trgovac iz Kloštra.

Grob Matija Požeg u Kozarevcu

SVJETIONIK VJERE I NADE

Dolaze prvi dogovori o gradnji nove crkve, pročišćen je zdenac i nabavljen novi lanac, ograđeno mjesno groblje. Godine 1907. prodana je livada Sarje (Mati Huđeku, za 2400 kruna) i kupljeno zemljište u Kozarevcu (od Mije Morija za 2200 kruna). Zatim je 1908. dijeljena Sveta potvrda i vizitacija kanoničko posveć. biskupu Ivanu Krapcu. “Kako je župnik bio bolehljiv i slaboga zdravlja otišao je na oporavak u Opatiju, ali žuđenoga zdravlja žalibože našao nije”, piše R. Makovec o župniku Matiji Požegu.

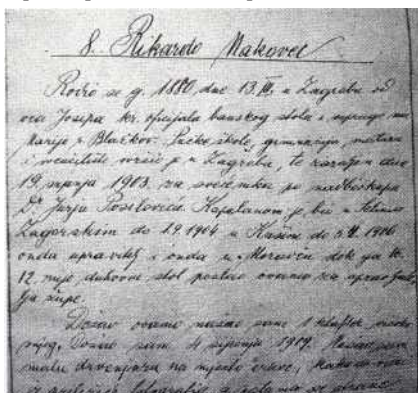
12. Rikardo **MAKOVEC**, 1908-1919. Rodio se 13. 03. 1880. u Zagrebu od *Rikardo Makovec*

oca Josipa, kr. oficijala i majke Marije r. Blaškov. Školovanje od pučke škole do sveučilišta završio je u Zagrebu te je zaređen za svećenika 19. srpnja 1903. godine po nadbiskupu dr. Jurju Posiloviću. Kapelanom je bio u Selima Zagorskim i Kašini, zatim upravitelj župa do 1908. u Kašini i Moravču. U Kozarevac je po velikom snijegu došao 4. siječnja 1909. godine gdje je našao “klafter” drva. Tuži se na gazdaricu i kaže kako mu je teško bilo. Crkva nikakva, farof u strašnom stanju. Naravno, njegova je najveća zasluga izgradnja crkve. U jednom svom zapisu kaže da je u Kozarevcu u vrijeme Prvoga svjetskog rata i kasnije bio učitelj Jakov Golubić. Krajem ovoga

rata pojavile su se skupine pljačkaša tako da su pljačkali i tukli mještane Kozarevca i drugih okolnih mjesta, između ostalih, učitelja Golubića, upravitelja župe Makovca.

Zapis o župniku Makovcu u Spomenici

Mladomislak Makovec

USFOMenA
 prvu svetu misu ^{sto}
 in prikaci @ogu ^projednomu u
 crkvi tt. oo. Franjevaca u
 Zagrebu dne 21IV3.
 vftikard a&ak<wec

13. Franjo **IGRČIĆ**,

1919-1920. Boravio u Kozarevcu od 5.08.1919. do 30. 11. 1920. Nema zapisa o radu.

14. Adam Josip **FUSTOSS**, 1920-1926. Bivši župnik u Vrhovcu kod Karlovca. Došao u župu i kraj za koji nikada nije čuo. Prigovara daje sve oko crkve i župnog dvora zapušteno. Zapisuje da župa ima oko 5 000 duša i četiri škole. Vinograd je našao u tolikoj mjeri zapušten daje morao iznova saditi trsje. Organizirao je posvećenje crkve 1921.g., a godinu dana kasnije nabavio postaje Križnog puta. Godine 1926. napustio je župu i preuzeo župu u Šandrovcu.

15. Ante **BUBANIĆ**,

1926-1948. Upravu župe je preuzeo 21. 12. 1926. Zapisuje da su crkva izvana a župni stan i gospodarske zgrade u bijednom stanju.

Grob Ante Bubanića u Kozarevcu

16. Dragutin **DENAČIĆ**,

1948-1990. Iz Apatije kod Ludbrega. Ostao u Kozarevcu 42 godine. Podrazumijeva se daje obnavljao i popravljao župni stan i crkvu. Tako je 1968. g. dao soboslikarski urediti farof. Iste godine uređivana je crkva, prebojane ispovjedaonice, uređen mali kor, prebojani zidovi sakristije, ulazna vrata i nadboji. Sredinom studenoga 1968. g. završeni su radovi na crkvi. Ivan Vesel,

limar iz Koprivnice skinuo je crijep sa zvonika, postavio limeni krov, postavljen je i novi križ na tornju te je promijenjen dio žljebova na crkvi. Godine 1990. otišao je u mirovinu u svoju kuću u Kloštru Podravskom. Zlatnu misu služio je 30. travnja. 1995. Dulje vrijeme je bolovao. Umro je u virovitičkoj bolnici 16. rujna 1997. g. i dva dana kasnije pokopan na groblju u Kozarevcu.

Vodio izgradnju velike kapele u Grabrovnici.

Dragutin Denačić uz 50 godina misništva u Kozarevcu

Grob Dragutina Denačića u Kozarevcu

17. Antun **VILK**,

18.03.1990-9.09.1990. Rodom iz Vrbove. Vratio se u svoju župu, no zbog zdravstvenih tegoba napustio svećeništvo i, navodno, umro u Zagrebu.

18. Vladimir **TRKMIĆ**,

1990-1998. Obnavljao crkvu i župni stan. Realizirao veliki projekt prekrivanja krovšta crkve bakrenim limom 1997. godine. Za Uskrs 1999. godine izgorio je kompletan oltar posvećen Mariji Pomoćnici.

19. Mijo **LASOVIĆ**,

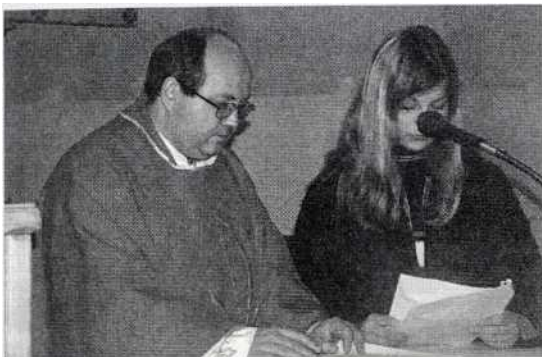
1998-2002. Pored redovnih crkvenih obveza vršio manje popravke. Ostao zapažen kao 'narodni župnik'.

*Mijo Lasović (lijevo)
i Josip Drvoderić*

20 Josip **DRVODERIĆ**, 2002-2004. Rodom iz sela Novakovec u Međimurju. U Kozarevcu od 19. kolovoza 2002. Započeo gradnju vjeronaučne dvorane, darovao zemljište za dječje igralište, započeo inicijativu za gradnju crkvice u Maloj Črešnjevici koja bi bila posvećena bi. Ivanu Merzu. Po dogovoru s biskupom otišao u katoličku misiju u Ukrajinu.

Josip Drvoderić

21. Nikola **BENKO**. 2004-2006. U velikoj mjeri uredio župni dvor iznutra i izvana. Radio na dovršenju dvorane i asfaltiranju dvorišta, no u kratko vrijeme i bez dovoljno sredstava nije se sve moglo urediti. Odlazi za upravitelja župe sv. Ferdinanda u Ferdinandovac.

Nikola Benko

22. Tomislav **LESKOVAR**, 2006-2011. Rodom iz Vinice kod Varaždina. Župu je preuzeo za Rokovo 2006. godine. Nastavio je uređivati župni dvor i vjeronaučnu dvoranu. Pokrenuo je veliki projekt uređenja crkve među kojem je bila sanacija vlage, uređenje unutarnjih zidova, restauracija zidnih slika i freski, promjena prozora crkve, postavljanje novoga kipa Marije Pomoćnice i sveukupno uređenje njenog oltara. Izradu ovoga kipa i još dva uz njega je dogovorio s talijanskom tvrtkom "Stuffeser" koja je 1911. godine izradila kipove za crkvu. Profesionalni talijanski menadžeri došli su u Kozarevac i kipovi su uz ugovor bili gotovi u svibnju 2009. g. s tim daje kip Marije Pomoćnice visok 100 cm i plaćen 6.800 eura, kip sv. Lucije visok je 90 cm i plaćen 3.600 eura te kip sv. Elizabete Ugarske visok 90 cm i plaćen 4.400 eura. Ova lijepa djela blagoslovio je mons. Antun Perčić, kancelar Varaždinske biskupije.

Svečana proslava obilježavanja *Tomislav Leskovar* 100-te godišnjice od izgradnje crkve je održana, uz nazočnost biskupa Josipa Mrzljaka, više svećenika i velikog broja naroda, 9. kolovoza 2009. godine.

U proljeće 2011. g. stavljena je vanjska fasada na vjeronaučnu dvoranu, a u kolovozu iste godine postavljen je crkveni sat na toranj crkve sa zapadne strane. Zadnja misa svećenika Tomislava Leskovara u Kozarevcu bila je 21.

kolovoza 2011. Prošla je uz potoke suza i veliku zahvalnost vjernika.

Preuzeo je župu u Selnici nedaleko Svetog Martina na Muri.

23. Davor **ŠUMANDL**, 2011-2027.

Rodom iz Virja. Rođen je 1985. godine u Koprivnici, a za svećenika je zaređen 2010. Župu je preuzeo 28. kolovoza 2011. godine. Prethodno je bio župni vikar u Ivancu. Svečanu prvu misu u Kozarevcu predvodio je prečasnij tajnik Varaždinske biskupije, Antun Perčić.

Prve rečenice koje je zapisao upravitelj župe gospodin Šumandl govore nam daje našao dosta zapušten vjerski život. Stoga ulaže veliki napor da se on vrati na dostojnu visinu. "Crkva, živa zajednica vjernika - kao na izdisaju", piše na početku svoga službovanja župnik Davor Šumandl.

Dao je zasaditi veliki voćnjak između crkve i župnog dvora, 2012. godine. Uveo je brojne crkvene aktivnosti djece i odraslih u župi među kojima su pješaćenje u druga naselja župe, vožnja biciklom u druge župe ili pješaćenje nazvano "Križni put župom".

Pored toga vodio je kompletno preuređenje farofa s tim da je ponovno prekriveno krovništvo, stavljene su nove instalacije i podovi, te preuređene prostorije.

Upravo u vrijeme pripreme za tisak monografije došla je vijest daje biskup

Davor Šumandl

Varaždinske biskupije Josip Mrzljak odredio zamjenu na način da vlč. Davor Šumandl odlazi na mjesto župnika župe Blaženoga Alojzija Stepinca u Koprivnici a na njegovo mjesto dolazi vlč. Josip Gladoić koji je bio na službi župnika u župi Blaženoga Alojzija Stepinca. Promjena će doći povodom blagdana sv. Roka 2017. godine, sveca koji se oduvijek slavi u župi sv. Franje Ksaverskoga.

24. Ivica **GLADOIĆ, 2017.-**

Rođen je 08.12.1990. u Varaždinu od oca Josipa i majke Ankice r. Potočnjak. Djetinjstvo i prvo školovanje proveo je u Petrijancu a Nadbiskupsku gimnaziju u Zagrebu. Maturirao je 2009. na Bogoslovnom katoličkom fakultetu te diplomira 2014. godine. Đakonski praktikum vršio je u župi bi. Alojzija Stepinca u Koprivnici. Na isom mjestu služio je i kao župni vikar. Župu Kozarevac preuzeo je, te prvu misu služio, 27. kolovoza 2017. godine.

PLAN I GRADNJA CRKVE

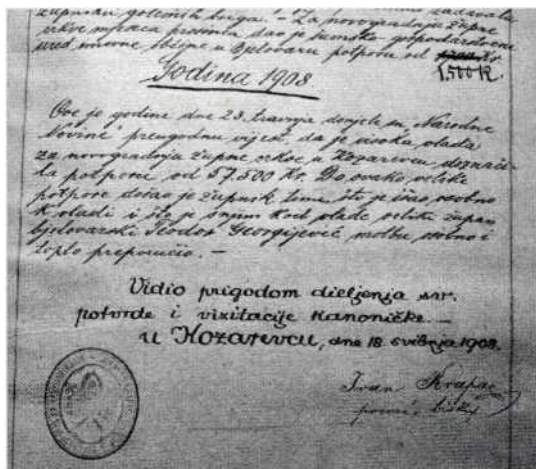
Prvi počeci dogovora o gradnji:

„Godine 1906. poslao je župnik na Visoku vladu molbu da se na temelju nalaznoga zapisnika pokrene pitanje za izgradnju nove crkve u Kozarevcu. Molba je poslana prvih dana mjeseca ožujka a odnosni nacrt za crkvu dobio je mjesni župnik od Presvjetlog gospodina župana Teodora Georgijevića. Nacrti su to crkve u Nevincu, koja je jedna od najljepših crkava koje su u najnovije doba građene u Bjelovarskoj županiji. Blagajna župne crkve u Kozarevcu tako je siromašna da nije u stanju bila platiti nacrt i odnosni troškovnik, pa se je župnik na gornji način pomogao. Kad je visoka vlada potrebnom proglasila izgradnju nove crkve u Kozarevcu onda je mjesni župnik sakupio sve potrebne podatke u predmetu novogradnje crkve. Tako: poslao je Kot. oblasti brojni iskaz župljana, iskaz o stanju crkvene blagajne, od triju občina nabavljenu Katastralnu površinu svih zemljišta koje uživju župljani i njihovu poreznu snagu. Kad je sav materijal sakupljen bio odredila je Kr. žup. oblast doprinosbenu raspravu u svrhu namaknuća svote od 79.000 kruna, potrebne za novogradnju župne crkve u Kozarevcu. Rasprava bude održavana u Kozarevcu na da 10. studena t.g. Sjednici je predsjedavao i raspravu vodio žup. tajnik dr. Hoholač a istoj prisustvovahu Kr. žup. nadinžinir Milan pl. Luterotti, Kr. kotarski inžinir Stevo Milojčić, Kr. kotarski predstojnik Dragutin Spoja, tri občinska načelnika i iz svakoga sela 4 zastupnika. Na ovoj raspravi na nagovor mjesnog župnika župljani su na ime novogradnje obećali i potpisali svotu od 20 000 Kr. uz opasku da ne budu davali niti vozne niti ručne težake. Za daljnu svotu bude moljena Visoka vlada“ zapisao je kasnije Rikardo Makovec. Molbu je napisao Matija Požeg.

Godina 1908.

Ove su godine, dne 23. travnja, donijele Narodne novine preugodnu vijest da je Visoka vlada za novogradnju župne crkve u Kozarevcu doznačila potporu od 57. 500 kruna. Do ovako velike potpore došao je župnik time što je išao osobno k Vladi i što je s njim bio i Veliki župan bjelovarski Teodor Georgijević te zamolbu osobno i toplo preporučio.

Odobrenje novca za gradnju crkve

Smrt Matije Požega

“Kako je župnik Matija Požeg i dalje pobolijevao nakon povratka iz Opatije, gdje je bio dva mjeseca, vratio se kući gdje ga na 12. prosinca 1908. godine u 10 sati na večer zateče nagla smrt (puknuće aorte). Primio je Sv. pomast i ispustio svoju plemenitu i patničku dušu.

Mnogo je njegovoj smrti doprinijelo i to što on nije razumio župljane a ni oni njega. Navodno je bio i jedan treći razlog. Pokojnikov sprovod je bio 15. prosinca 1908. kojega je vodio vicearhidakon Željko Radovanović uz asistenciju Stjepana Dikanovića, pokojnikova školarca i župnika u Cigleni. Župnik Đuro Dolen iz Šandrovcu je imao nadgrobni govor. Pokopan je pokraj groba učitelja Đure Žarkovića iz Grabrovnice. Majka i sestra su mu podigle kameni spomenik, a grob i danas postoji te ga godinama školska djeca i župljani uređuju i održavaju”, zapisao je Rikardo Makovec. Evo još njegova citata:

“Pokojnik si je stekao velikih zasluga za novogradnju crkve, upotrebljavao sredstva koja su mu subrača zamjerala, ali istina je to: svojega dobra i vlastitu korist nije tražio. Bio je plemenit i pošten a to što je njegova okolina na njegov račun grijeshila, to on siromak u svojoj velikoj dobroti nije bio kriv.

*Pokoj vječni daruj mu Gospodine i svjetlost vječna neka mu svijetli!
Dragi successore. Kad stupiš u crkvu sv. Franje sjeti se svojega predšasnika i pomoli se za pokoj njegove duše. ” (R. Makovec)*

RIKARDO MAKOVEC-GRADITELJ CRKVE

Na mjesto župnika Matije Požega poslan je župnik Rikardo Makovec. Relativno mlad i ambiciozan Zagrepčanin našao se u, za njega, neobičnoj sredini. Mala seoska župa kojoj je bilo potrebno pomaganje u svim vidovima života, a posebno je bilo potrebno i nužno

uspostaviti nit povjerenja između mještana i svećenika u planu izgradnje vjerskih objekata koji su bili u raspadanju i održavanju crkvene imovine u župi. Nije teško zamisliti župnikov dolazak na župu, njegova očekivanja i zanos, a on nailazi na poderotine i pustu zemlju. Stoga se nemojmo čuditi što je nakon dolaska zapisao jednu tamnu sliku i kaže: *“No mislim za Kozarevac je i to dobro. Ionako sam poslan da sagradim i uredim crkvu, pa onda zbogom Kozarevac, a za stan neka se brine kome se bude to dopalo da ostane, a ja ajde opet dalje crkve zidati”*. U riječima se osjeća gorčina razočarenja i ljutnja. Rekli bismo: čovjek će za kratko vrijeme napustiti župu i potražiti bolji život. Dopršio je ogromne poslove i ostao punih 10 godina. Iza njega je ostala puno ljepša slika župe usprkos godina ratova i siromaštva koje su dijelom uzrokovale i prirodne nedaće.

Pomirivši se sa sudbinom, a bio je vesele naravi i čudi, počeo je poslove obavljati. Prvo je pogledao župni vinograd, 21. siječnja 1909. godine i kaže da mu je bilo kao da mu je netko *“porinuo nož u srce”*. Nije teško otkriti njegov dojam: zapuštenost i bijeda nerada premda je vinograd bio posađen na pogodnom tlu. Doduše put do vinograda je vjerojatno bio i u to vrijeme teško prohodan, ali podloga za vinograd bila je dobra. O famom vinogradu često sam razgovarao sa župnikom Denačićem i on je isticao kvalitetno tlo i kvalitetan nasad.

Vratimo se u vrijeme Rikarda Makovca. Tu samo čovjek velikog srca i vedra duha može učiniti iskorak naprijed i primiti se posla zbog dobrobiti vjere, Crkve i siromašnog naroda.

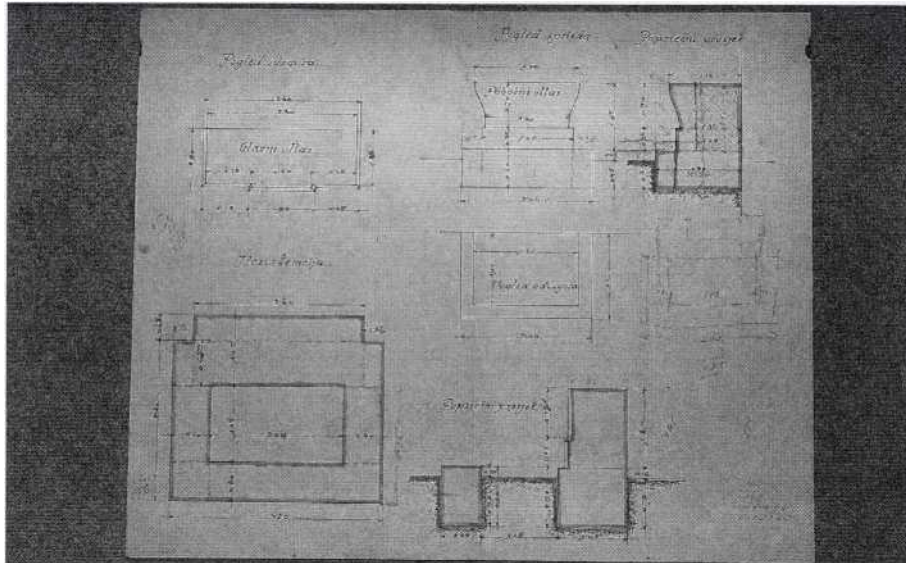
LJEPOTICA UZ BROJNE PROBLEME

Dakle, godine 1908. bili su gotovi projekti i osigurana sredstva za gradnju nove crkve. Sve je pripremljeno još u vrijeme župnika Matije Požeg.

Opet nastaje mala nepoznanica - gdje je izvođač gradnje kupio materijal i kako je taj materijal dopreman u Kozarevac. Prema nekim pričama koje su se čule kada sam došao na posao u Kozarevac, upravo zbog potrebe zidanja

crkve, otvorena je ciglana u neposrednoj blizini crkve. Cijeli brijeg istočno od škole geološkog je sastava gline i ilovače te su tlo koristili za proizvodnju cigle i crijepa. U same temelje je stavljana smjesa prepečene ilovače i komada polupane cigle. Građevinski poduzetnik Branko Međurečan dao je otkopati temelje zbog sanacije vlage u zidovima 2007. godine. Otkrio je taj zanimljiv materijal i rekao da takve temelje za crkvu još nije video, ali daje to dobro i zbog stabilnosti zidova i zbog ublažavanja posljedica jačih potresa.

Nacrt za gradnju crkve

Evo kako je naknadno zapisao događaje gradnje Rikardo Makovec: Početkom kolovoza 1908. godine srušena je stara crkva *“malena, niska, podrta, upravo sve samo ne crkva”*, citat R. Makovec.

Sjetimo se prvih zapisa gdje se kaže da je u Kozarevcu podignuta kapela sv. Franji Ksaverskom, da su u njoj bili oltari sv. Roka i Blažene Djevice Marije. Stoga je bilo razloga da mnogi požale za njom. Stajala je na brežuljku 163 godine, okružena grobovima, drvena, popravljana i tjerana da služi generacijama vjernika. Doživjela je bezbroj krštenja, vjenčanja, misa za pokojnike, slavljenja za vrijeme velikih vjerskih blagdana ili običnih svakodnevnih misa. Ispred nje su plesana uskrсна kola. Kad bismo sada barem na trenutak mogli baciti pogled na djevojke koje bi stidljivo spuštale pogled primjetivši stasitog bedara koji uporno gleda u nju šaljući vibracije ljubavi. O postojećoj kapeli gospodin Makovec dalje piše:

“Srušena je brzo jer je i ona sama pomagala da je više ne bude. Bila je svjedokom mnogih lijepih a i mnogih žalosnih događaja. Pohađana je bila od knezova Frankopanskih i drugih velikaša pa do zadnje sirotinje

kozarevačke. Došlo novo doba pa starost pred mladima mora uzmicati, te na žalost niti slika ne osta od nje." (R. Makovec). Vraća nas vrijedni župnik u stvarnost neumitnog prolaza vremena.

Rad na gradnji crkve mogao je početi, jer je novac od 58 000 kruna dala Visoka kraljevska zemaljska vlada, imovna općina 1500 kr. a za unutarnje uređenje doprinijeli su župljani s 20 000 kr., a novac im je bio posuđen iz Zaklade Medicinskog fakulteta iz Zagreba uz 5 % kamata.

Odlučeno je bilo da se nova crkva sagradi na istom mjestu gdje je bila kapela. Makovec kaže daje šteta stoje nisu dali fotografirati ili nacrtati pa bi tako bila sačuvana u uspomeni. Nisam siguran da jedna fotografija stare drvene kapele na brijegu odgovara fotografiji kozarevačke kapele sv. Franje Ksaverskoga, no iako nije originalna, slika nam daje dojam siromašne seoske drvene građevine iz prohujalih stoljeća.

Mjesto građenja nove crkve je između škole i školskog stana sjedne strane, a na drugoj je bio farof, župnikove gospodarske zgrade i bunar. Sama ulica, danas početak Ulice Ljudevita Gaja i Ulice Petra Preradovića, imala je sasvim drugi izgled: bio je to prostor s nekoliko lipa gdje je kasnije župnik Forko sadio voćke. U vrijeme srušene kapele i još nepodignute nove crkve, mise su se služile u daščari koju opisuje Makovec '*da u nju nisu stali vjernici*'. Bila je podignuta kod križa na ulazu u župni dvor.

Ekipa za gradnju crkve sastavljena je od sljedećih stručnjaka i predstavnika vlasti: Nacrt i ideju je dao velemožni g. Janko Holjac, načelnik kraljevskog slobodnog glavnog grada Zagreba. Detalje je narisao g. Franjo Erben,

kraljevski građevinar, dok je troškovnik napravio Milan pl. Lutterotski, kraljevski županijski nadinženjer.

Crkvu je gradio poduzetnik Franjo Revellant iz Bjelovara, dok je radove nadzirao Josip Stupnišek.

S kopanjem fundamenta počelo se 24. kolovoza 1908. godine. Prvi beton za gradnju tornja stavljen je 7. rujna. 'Bilo je puno posla jer je zemlja pješćana te se moralo kopati 8,5 metara dok seje došlo do ilovače', zapisao je Makovec. Fundament za crkvu postavljen je 12. rujna iste godine. Pri poslu su bili težaci svake narodnosti.

Kako je sezona građevinskih radova bila pri kraju, Rikardo Makovec navodi da je radnika bilo puno za tri krune na dan. Naučni težaci su bili po jednu krunu a muški radnici po jednu krunu i 40 filira. Vrijeme je u listopadu bilo kao naručeno za gradnju te je išlo tako dobro daje zgrada 20. prosinca stavljena pod krov, na svu sreću graditelja, jer je već 22. prosinca zapao snijeg koji se nije rastopio sve do ožujka 1909. godine.

Gradnja na podignutim zidovima prestala je zbog zimskih uvjeta, ali na proljeće nije nastavljena jer je u međuvremenu rečeni poduzetnik preuzeo gradnju crkve u Kalinovcu. Nakon mnogobrojnih (silnih) pritužbi i tužbi na Županiju i Vladu, gradnja je ipak nastavljena 15. srpnja 1909. godine.

"Tu sam bio od jutra do mraka, da ne fušare. Svaki cigalj što je u bolti prošao je kroz moje ruke da vidim je li valjan materijal budući su htjeli svindlati". (R. Makovec). Do 20. kolovoza 1909. godine bile su gotove i ožbukane bolte.

Slijede planirani završni radovi i time je, praktički, bila sagrađena nova crkva Svetoga Franje Ksaverskoga u Kozarevcu. Sto se tiče samog ustrojstva župe tu nije bilo promjena. Uz naselje Kozarevac župu čine i naselja: Grabrovnica, Mala Črešnjevica, Bedenička, Ribnjačka i Suha Katalena.

PRVA MISA I PROŠTENJE

Zatim slijedi veliko oduševljenje i radost. U novoj, nedovršenoj crkvi, prvi puta se 22. kolovoza 1908. g. slavi blagdan sv. Roka, Rokovsko proštenje. Za tu prigodu očistili su crkvu i okoliš, improvizirali i okitili oltar. Makovec kaže *"da je naroda bilo kao nikada"*. Možemo zamisliti sliku djece koja donose cvijeće, ozbiljne muškarce koji analiziraju gradnju, daju kritičke primjedbe na svaki centimetar građevine i žene koje u mislima i mašti postavljaju oltare, razmještaju kipove i iznose viziju budućeg unutarnjeg i vanjskog uređenja. Vjerujem daje ta silna svjetina zažarenih lica u oduševljenju pjevala crkvene pjesme u slavu i hvalu Bogu i Majci Božjoj. Sveti Franjo Ksaverski, Sveti Rok i svi božji sveci su sa smiješkom i ponosom gledali svoj siromašni puk koji i na ovaj način slavi Boga.

Drugoga dana već je nastavljeno s radovima. Značajan je datum 28. kolovoza 1909. godine jer su toga dana majstori i radnici postavili jabuku i križ na toranj. U jabuku je stavljena posebna metalna kutija s nešto sitnog novca, a na pergament-papiru zapisani su podaci:

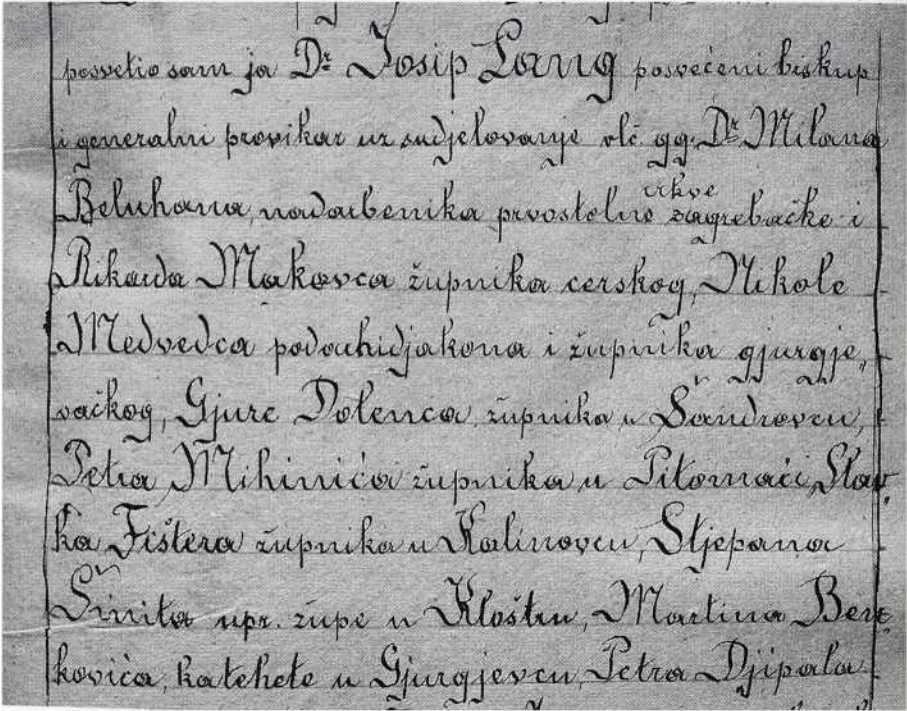
-Za popovanja njegove svjetlosti pape Pia X., za vladanja Njegovog Cesarskog i Kraljevskog Apostolskog Veličanstva Kralja Franje Josipa I. za nadbiskupa dr. Jurja Posilovića, za banovanja Pavla baruna Raucha, za Velikog župana Georgijevića, za predsjednika Stjepana Vuksana, za upravljanja upravitelja Rikarda Makovca, dana 28. kolovoza 1909. je na tornju Kozarevačkom postavljena ova jabuka. Gradili su ovu crkvu Franjo Revellamt, vodio gradnju Josip Stupam šef limarske radnje (nije naveden majstor bravarske radnje.

U Kozarevcu, dne 28. kolovoza 1909.

Slijede potpisi:

BLAGOSLOV CRKVE

Zapis o blagoslovu crkve

posvetio sam ja Dr Josip Lonig posvećeni biskup
i generalni provikar uz sudjelovanje v. g. Dr Milana
Beluhana, nadaibenika ^{crkve} prvostolno zagrebačke i
Rikarda Makovca župnika cerškog, Nikole
Medvedca poduhidjatora i župnika gjurjge,
vačkog, Gjura Dolencov župnika u Soudrovu,
Petra Mihinićov župnika u Pitomači, Slav
ka Fisterov župnika u Kalinovcu, Stjepanov
Simitov upr. župe u Klostru, Martina Bere
kovića, katehete u Gjurjjevcu, Petra Djipolov

Gradnja nove crkve je bila završena i presretni graditelji su pripremili njen bla-goslov. Desilo se to 7. studenoga 1909. godine. Blagoslov je obavio podarhidakon Deziderije Radovanović iz Đurđevca. Zbog zanimljivosti tko su bili svećenici u obližnjim župama navodim imena onih koji su prisustvovali blagoslovu: Petar Mihinić, župnik iz Pitomače s kapelanom Karlom Blažekovićem, Nikola Medvedec iz Kalinovca. Ferdo Kubović iz Ferdinandovca, Antun Gerber iz Sessveta i Vladimir Vrbanić, župnik iz Tumašice s kapelanom Mirkom Senčićem.

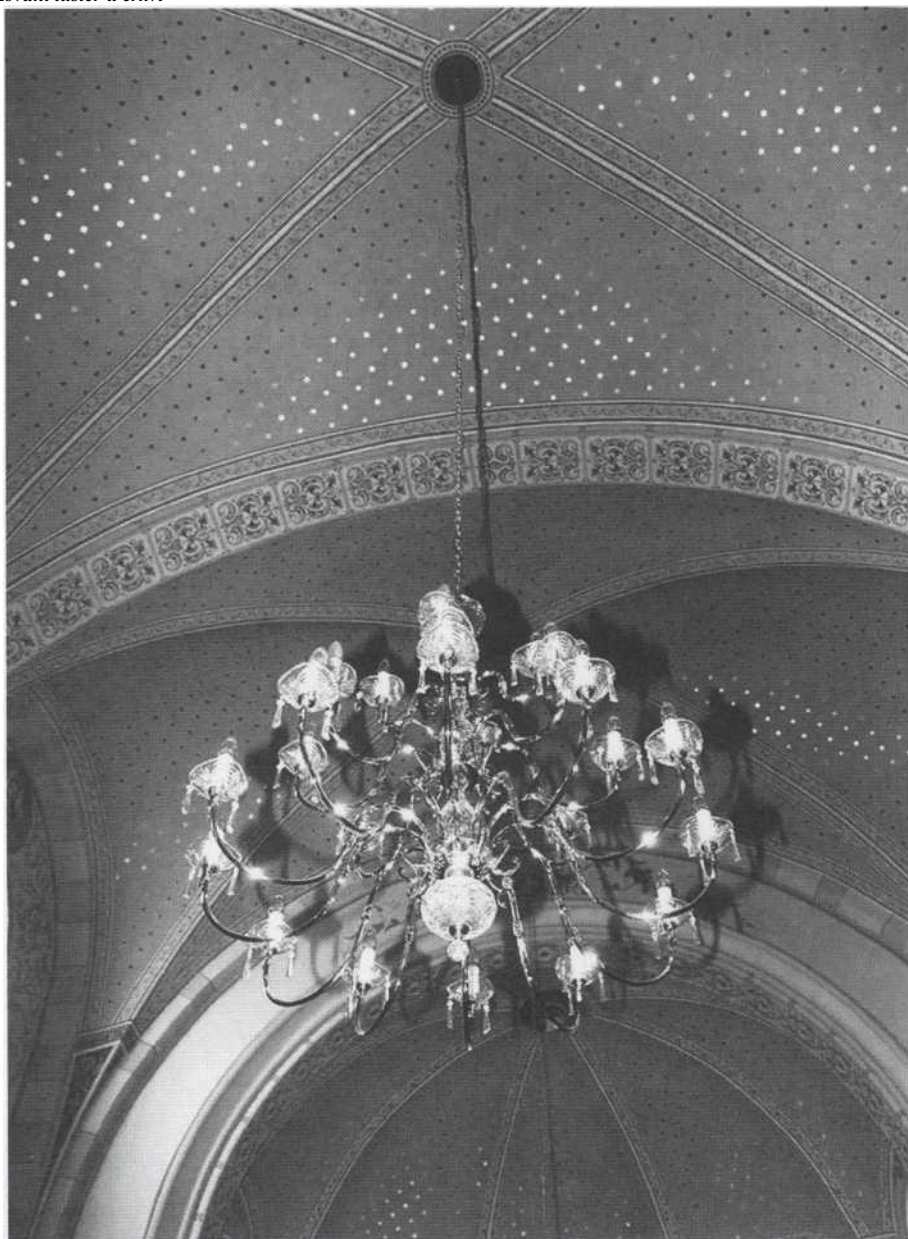
Premda još nije bilo pravoga oltara u crkvi je služena svečana misa uz nazočnost velikog broja vjernika iz župe i okolnih mjesta.

Za vrijednog župnika Makovca nije bilo odmora. Kako crkva nije imala misnog ruha sve je trebalo nabaviti u čemu su pomogli župljani. Godina je bila rodna, te je bilo i nešto više novaca.

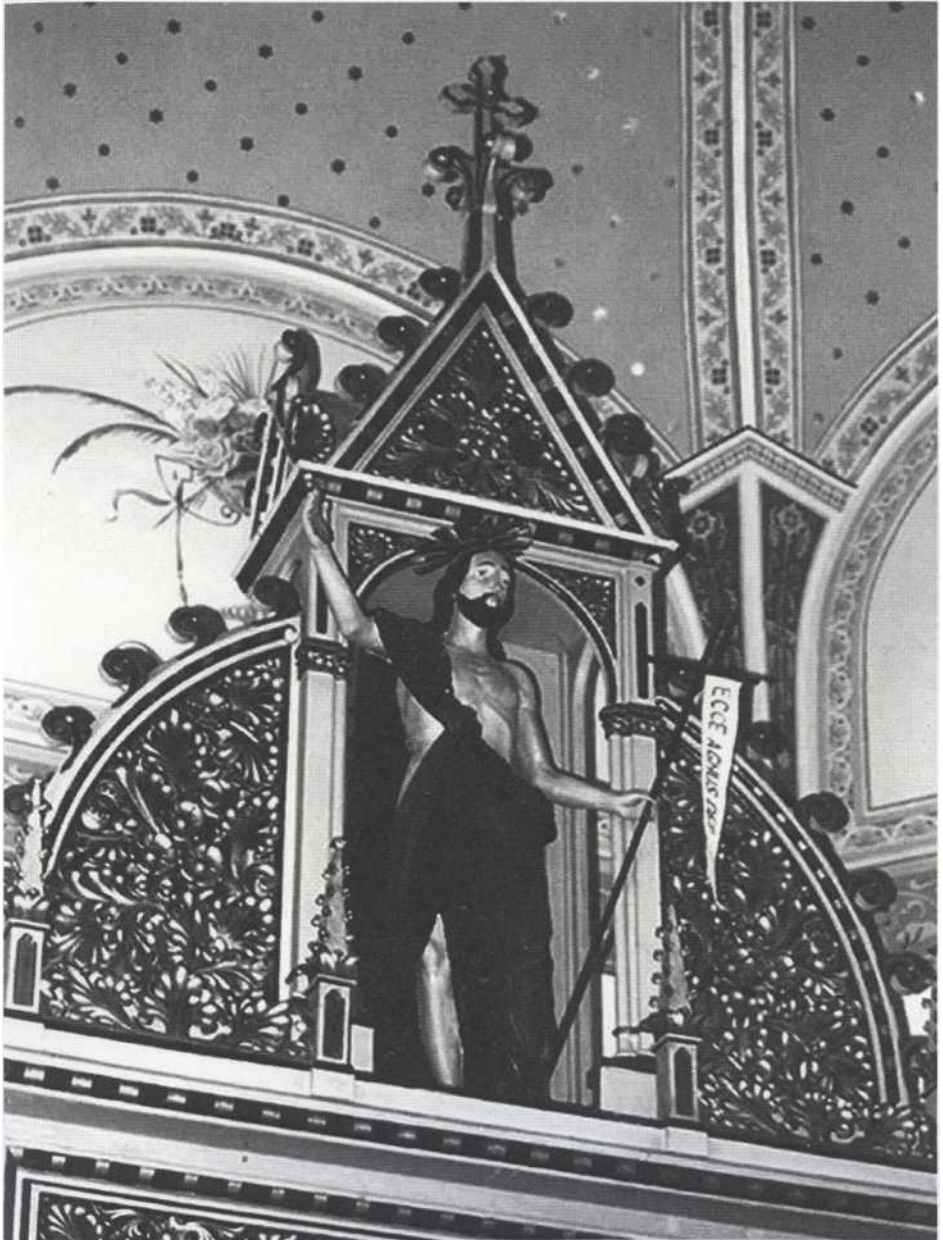
Ove godine župnik spominje i kapelicu na groblju i kapelu "kod Karasa". Pretpostavljam da je usporedno s gradnjom crkve preseljeno i groblje. Prigodom uređenja kanalizacije oko crkve su nađeni ostaci kostiju što nam potvrđuje daje ovdje bilo zaista groblje ali nisam našao podatak kada je izmješteno na sadašnje mjesto. Što se tiče kapelice u gornjem kraju Kozarevca ona pripada redu starijih župnih objekata.

"Hvala dobrom gospodinu Bogu za sva dobročinstva, da mi je dao doživjeti, te se je sretno dogotovila gradnja crkve bez veće nesreće i da smo zimsko vrijeme mogli biti u crkvi, gdje smo bili bar zaštićeni od vjetra". (R. Makovec)

Kovani luster u crkvi

Godine 1910. počela se oslikavati nova crkva s početkom 26. lipnja a dogotovljena je bila 7. prosinca. Slikanje je obavio Ivan Drusani iz Zagreba za 4 000 kruna. Ideju slikarije dao je župnik Makovec a rad je vrlo solidno izveden. Kao primjer navodi se daje za slike potrošeno 120 litara mlijeka. *Glavni oltar*

SVJETIONIK VJERE I NADE

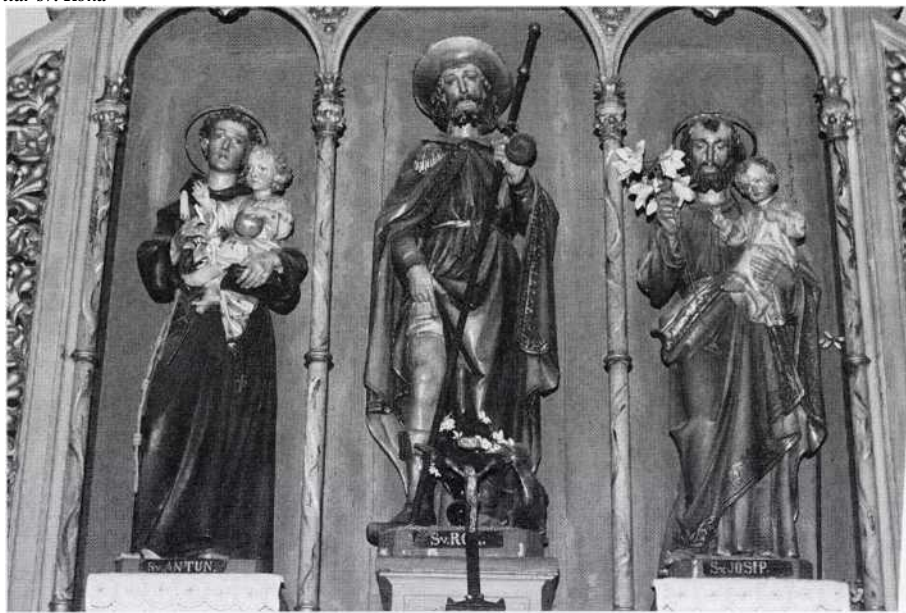
Oltari, propovjedaonica, ispovjedaonica, krstionica, klecalo i ormar u sakristiji su postavljeni 10. veljače 1911. godine uz popriličnu muku jer majstor nije bio točan. Sve je po nacrtu arhitekta Rauschera izradio stolar Ivan Postružin iz Zagreba. Nabavljeni su i kipovi od firme St. Ulrich Groden, no tri kipa u prvoj verziji nisu odgovarala visini prema nacrtu i stoga su vraćena. Kasnije je bilo suda i s majstorom Postružinom, a sud je presudio u korist župnika. U lipnju su postavljeni novi lusteri i ograda pred velikim oltarom. Radnju je izveo zagrebački umjetnički bravar Pavao Cemjak, jako lijepo i solidno.

Te iste godine postavljene su nove orgulje za 4.000 kruna. Dostavljač je bio Đuro Dobnik iz Zagreba, njihova gradnja je dovršena 8. Prosinca, a postavljanje je trajalo više od mjesec dana.

Crkva je građena u obliku križa i u njoj se nalaze tri oltara. Prvi, veliki, je posvećen Svetom Franji Ksaverskom, lijevo je oltar Svetog Roka koji se u Kozarevcu osobito štuje. Desno je oltar Majke Božje, Marije Pomoćnice.

Od pripremanja gradnje, same gradnje te uređivanja interijera i eksterijera, vidi se daje župnik Makovec puno pomoći dobivao iz Zagreba. Vjerojatno to ima velike veze s njegovim rođenjem i školovanjem. Tko zna kako i kada bi se gradila crkva da nije na tom mjestu i u to vrijeme bio ovdje upravitelj župe Rikardo Makovec. Stoga se sjetimo župnika u vrijeme crkvenih pobožnosti i izmolimo Očenaš i Zdravo Marijo za pokoj njegove duše.

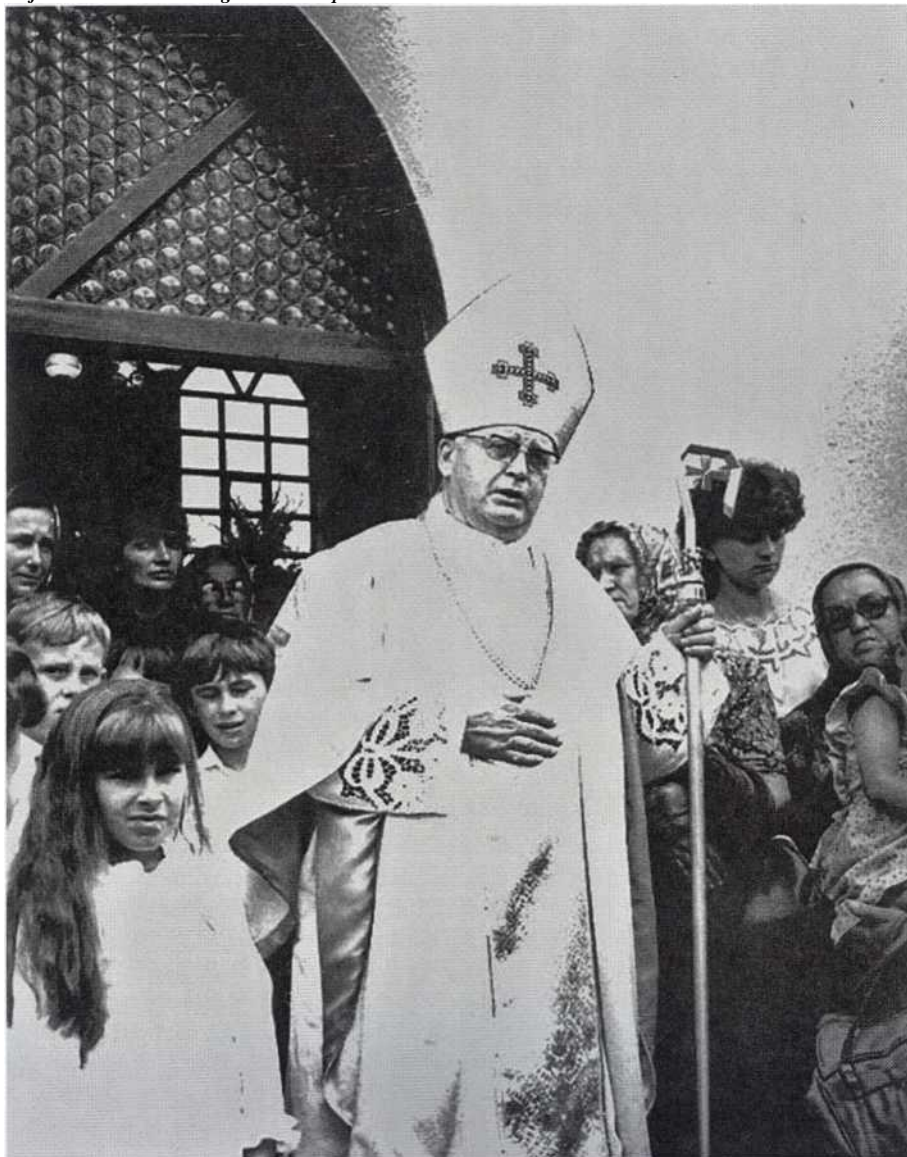
Oltar sv. Roka

PROSLAVE U GRABROVNICI

Gospodin župnik nam detaljno opisuje veliko i značajno slavlje u Grabrovnici koje se desilo 29. kolovoza 1909. godine. Toga dana je, naime, podignuta spomen-ploča **Petru Preradoviću**, (poznati književnik), pokraj njegove rodne kuće.

Slavlje u Grabrovnici 1909. godine -biskup

SVJETIONIK VJERE I NADE

Ovaj poznati hrvatski književnik iz razdoblja ilirizma rođen je 19. ožujka 1818. u Grabrovnici, a umro je 18. kolovoza 1872. godine u austrijskom mjestu Fahrafeldu. Prvo je pokopan 21. kolovoza 1872. g. u Beču, a posmrtni ostaci su mu preneseni u Zagreb 11. srpnja 1879.g. da bi bili sahranjeni ispod arkada na Mirogoju 14. srpnja 1879. Možemo pretpostaviti daje spomen-ploča postavljena prigodom godišnjice njegove sahrane u Zagrebu. Spomen-ploča je postavljena na njegovoj rodnoj kući, tzv. štaciji, uz, kako navodi župnik Makovec, još neviđeno narodno slavlje.

Inicijativu tome događaju dali su mladi učitelj u Grabrovnici Josip Jankač i učitelj u Dinjencu Ivan Cerovski. Veliki skup se mogao održati darovima iz okoline te osobito pripomoću "Družbe braće hrvatskoga zmaja" nabavljena je spomen-ploča, čiji je autor kipar Rendić.

Muzej Petra Preradovića

„Gospodin Makovec je vani služio sv. misu u vrlo ukusnom šatoru. Sam Makovec kaže da je prostor bio ukrašen ručnicima i drugim narodnim vezom. Svi su se tome divili. Misa je bila pjevana a pjevali su članovi Pjevačkog društva “Rodoljub” iz Virovitice. Izveli su Schubertovu “Misu”. Prisustvovala su sva okolišna kulturna društva, a iz Zagreba predstavnici “Družbe braće hrvatskoga zmaja”, izaslanici Jugoslavenske akademije, društva “Svetog Jeronima”, “Matice hrvatske” i veliki broj vjernika iz okolnih župa jer je u Grabrovnici bila misa, a do 1909.g. to se nikada nije dogodilo. zapisano je u Spomenici.

Na urešenoj govornici bila je hrvatska trobojnica, svi su govornici veličali rad i djelo Petra Preradovića. “Srbi nisu bili na svečanosti premda svojataju da je Petar Preradović srpski pjesnik”, zapisao je Makovec. Na ploču su položili vijence izaslanici “Matice hrvatske”, “Družbe braće hrvatskoga zmaja”, župnik Makovec i ljekarnik iz Bjelovara Josip Werhlem.

Kako je župnik donio u Grabrovnicu jedno malo zvono, cinkuš, Grabrovničani su ga htjeli ostaviti za sebe, no, kada je župnik obrazložio da zvono pripada cijeloj župi ljudi su, velikom zaslugom starješine sela Josipa Denta, “skupili su za tili čas 800 kruna te od tvrtke Lebiš i Blazina u Zagrebu naručili zvono i postavili na stupove u sredini sela da i oni čuju 'Zdravo Marijo'. Tada se začela i ideja da se u Grabrovnici podigne kapela. Nešto ranije, 15. kolovoza 1909. godine, dopuštenjem prečasnog nadbiskupa Duhovnog stola u Zagrebu, blagoslovio je župnik križ u Maloj Crešnjevici koji je o svom trošku podigao Josip Tomola i položio svotu od 60 kruna za njegovo održavanje.

I da ne zaboravimo još jedno veličanstveno slavlje u Grabrovnici održano povodom 150-godišnjice rođenja Petra Preradovića. Održano je 26. lipnja 1968. g. u vrijeme župnika Dragutina Denačića. Selo se za tu proslavu posebno i dugo pripremalo tako da je, između ostalog, obnovljeno puno privatnih kuća. U dijelu kulturnog programa nastupili su pjevački zborovi iz Zagreba, Bjelovara, Virovitice, Pitomače, te Dječji pjevački zbor OŠ “Petar Preradović” iz Pitomače.

Tom prigodom otkrivenje spomenik Petru Preradoviću, ali i otvoren prekrasan muzej s velikim brojem vrijednih Preradovićevih eksponata. *Crkvice u Grabrovnicije bila premalena*

PLAČ ZA ZVONIMA

Ratna je 1916. godina. -Novine pišu kako je vojska Osovine otela tisuće i tisuće topova, pa opet toliko i toliko, tako daje već izgledalo kako Antanta uopće nema topova-, sarkastično zapisuje Makovec.. *“URusiji naše oružje slavno i sjajno napreduje pa zato nas je kao iz vedra neba grom ošinula obavijest od K.u.k Militar komande, popraćena i nalogom prečasnog nadbiskupa Duhovnog stola, da moramo predati crkvena zvana, da iz njih prave topove, taneta i Bog ih pitaj kakove ubojite stvari”*. Zgranulo je to dobrog župnika Makovca..

“Tako i kozarevačkoj crkvi sinu tužan dan, 28. kolovoza 1916. godine kad skinuše dva zvana i to najmanje od oko 80 kg s natpisom 'gegossen in Gratz 1771.' i srednje od cca 180 kg s napisom 'Na slavu Presvete Trojice i svetoga Franje Ksaverskoga od svojih žuljeva darovaše župljani Kozarevački'. Poduzetnik skidanja u kotaru Đurđevačkom bio je nekakav Talijan Fartoni. Kod skidanja ljudi su vikali, žene narikale i dale glasno oduška svojoj boli. Nekaj im Bog nigdar rata dobiti ne da kad nam zvone zemaju”. (R. Makovec).

ODLAZAK RIKARDA MAKOVCA

Dani u carevnini A u stro-Ugarskoj i vrijeme Prvoga svjetskog rata bili su najteži u životu upravitelja župe Kozarevac Rikarda Makovca. Posljednje ratne godine harale su horde pljačkaša tako da su nekoliko puta pljačkali i župni dvor.

Posljednje ratne godine župniku Rikardu Makovcu je svega bilo preko glave. Bio je opljačkan, prijetili su mu smrću, ljudi su potpuno otkazali poslušnost. Razočaran u sve i svakoga Stražio je premještaj iz župe.

Radna odjeća i frizure 20. stoljeća

“Čekam i čekam premještanje, ali ga nema”, piše u očajanju. Zatim dodaje daje osim stana opljačkana i župna klijet. Među ostalim lopovi su odnijeli 12 kilograma voštanih svijeća, dva velika badnja, 4.000 korijenaka koji su trebali početi davati grožđe jer su bili posađeni 1917. godine. “Bilo mi je za plakati”, kaže Makovec.

Župnik Makovec je u ožujku 1919. godine otišao u Zagreb i na Duhovnom stolu kategorično zatražio premještaj ili će sam napustiti župu. Dobio je dopust od tri mjeseca s 300 kruna mjesečne potpore. No, kako nije želio samo uzimati novac a ništa ne raditi, osjećati se beskorisnim, otišao je kod učitelja u Grabrovcu i samovoljno obavljao službu.

Nadalje kaže daje 3. srpnja 1919. u 15 sati došao u Kozarevac generalni provikar i posvećeni biskup dr. Josip Lang. Prethodno je bio u Šandrovcu.

“Došao je vidjeti novu crkvu, farof i oprave. Nagovarao me je da ostanem

i predočio mi daje grijeh ovako što ostaviti”, kaže Makovec. S druge strane on je odgovorio daje i prije popravljao i da će u buduće graditi i popravljati. To je sigurno uvjerilo crkvene vlasti da je Makovec razočaran, uvrijeđen, ponižen i odlučan. Stoga stiže razrješenje 2. kolovoza:

-Velečasni gospodine,

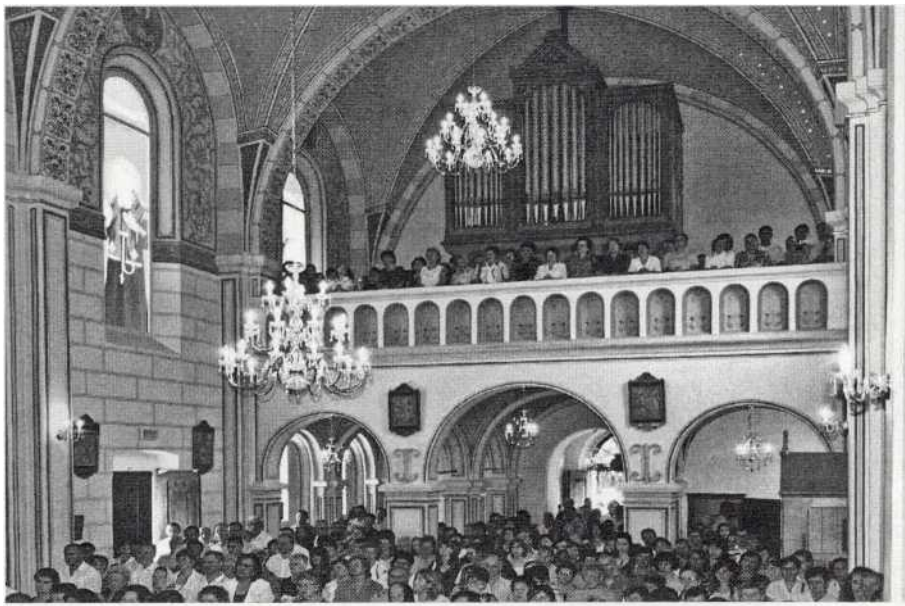
Na Vaše opetovane zamolbe razrješavate se ovim uprave župe Kozarevac s time da...- pisalo je u Rješenju.

S Razrješenjem je došlo i postavljanje novog upravitelja župe Kozarevac Franje Igrčića.

Makovec je otišao 5. kolovoza 1919. godine. Predao je župu i otišao u Stubičke toplice. “Žalosna župa u koju Igrčić dođe”, zapisao je Makovec.

Upravitelj župe Igrčić zaista nije dugo ostao. Napustio je Kozarevac već 30. studenoga sljedeće godine a na njegovo mjesto je došao župnik Adam Josip Fiistoss.

Misa u crkvi

Sada bi trebalo dati nekakav komentar na rad Rikarda Makovca, graditelja crkve u kozarevačkoj župi. Ne samo da je izgradio župnu crkvu Svetoga Franje Ksaverskoga, nego je iza sebe ostavio neizbrisiv trag u mnogobrojnim zapisima. Iz njih se vidi da je bio izuzetno vrijedan, poduzetan i uzoran svećenik i čovjek. U Kozarevcu je doživio teške trenutke straha i razočarenja, međutim on shvaća zlo i siromaštvo svojih župljana u vrijeme rata. Njegove osobne veze sa Zagrebom pomogle su da ova župa doživi svijetle trenutke svoga postojanja i da živi primjerenijim životom vjernika.

Mnogi će reći da su se stoljećima gradile rimokatoličke crkve u kojima je blistala arhitektura i umjetnost. Stasale su u velikim i bogatim gradovima svijeta i svojom vrijednošću ostale nenadmašne. Gradili su ih najveći umovi svijeta, oslikavali vrhunski umjetnici ne žaleći zlata ni bogatstva koje se u današnje vrijeme ne može namaknuti ni u najbogatijim zemljama zemaljske kugle. Sada su i ostat će neprocjenjive svjetske baštine umjetnosti. I dobro je daje tako. Istina je i to da biti u skromnoj crkvi ne znači manje vrijedno izmoliti Očenaš ili Zdravo Marijo. U malim sredinama osjećali su župnici, graditelji i vjernici veoma snažno moć i slavu Stvoritelja.

Mnogi će reći da su ljudi nekada lakše gradili crkve nego što ih danas mogu održavati. I nekada i danas je bilo materijalno teško i graditi i održavati. Samo vjera na krilima ljudske duše i velikog srca donosila je velika djela.

Župnici Požeg i Makovec krenuli su u djelo ravno gradnji crkve u Beču, Parizu ili bilo kojem velikom gradu svijeta vrijedno velikog bogatstva. Nosila ih je vjera i spoznaja da se i u siromaštvu može stvoriti Božja kuća, skupljalište pobožnosti i sjedinjenja s Duhom Božjim i Kristom. Prema uvjetima u Kozarevcu mnogi na takve odluke ne bi ni pomišljali.

Neka im Bog plati za velike zasluge!

POSVETA CRKVE

Za upravitelja župe Sv. Franje Ksaverskoga, dne 30. studenoga 1920. godine, je došao župnik Adam Josip Fiistoss. Župnik Fiistoss govori da je pozvao biskupa Josipa Langa u Zagrebu kako bi ovaj posvetio crkvu sljedeće, 1921. godine. Prije toga je nabavio slike Križnog puta i uredio oltare.

I put do Kozarevca je bio jako loš te da bi mogao doći biskup u crkvu navožen je pijesak oko nje.

Na dan dolaska obitelj Pongračić je postavila na početku sela slavoluk na kojem je pisalo "Blagoslovljen koji dolaziš u ime Gospodnje". Biskupa je s kolodvora dovezao Lihtner iz Kloštra Podravske, koji je bio ravnatelj paromlina (mjesto današnje školske zgrade a paromlin su zapalili partizani i više nikada nije radio). Prilikom proslave župniku je popijeno 200 litara vina što rječito govori o velikom slavlju. Evo što je biskup Lang tom prigodom zapisao:

"Dana 26. lipnja 1921. na 2. nedjelju po Duhovima posvetio sam ja Dr. Josip Lang posvećeni biskup i generalni provikar, uz sudjelovanje vlč. g.g. dr. Milana Beluhana, nadarbenika prvostolne crkve zagrebačke i Rikarda Makovca župnika cerskog, Mikole Medvedca podarhiđakona i župnika đurđevačkog. Đure Dolenca župnika u Šandrovcu, Petra Mihinića župnika u Pitomači. Slavka Fištera župnika u Kalinovcu, Stjepana Šinika mjesnog župnika u Kloštru, Martina Benkovića katehete u Đurđevcu, Petra Dipala

kapelana u Rači, Franje Igrčića umirovljenika u Šandrovcu, te domaćeg upravitelja Adama Fiištessa, ovu župnu crkvu sv. Franje Ksaverskoga. U grabiću su sv. moći sv. Eneja, Bonifakacija i Barnabe.

U Kozarevcu dne 26. lipnja 1921. ”

Potpisali: Makovec i Lang.

Detalj zidnih slika

Biskup je u Kozarevcu boravio tri dana. Pored brojnih uzvanika na objedu je prvoga dana bilo i učiteljstvo: iz Kozarevca Jakob Golubić, Grabrovnice M. Maletić i Ribnjačke Martin Jandroković. Biskup je osnovao Marijinu kongregaciju u koju su se učlanile 44 djevojke.

Adam Josip Fiištoss je 1922. godine, darežljivošću Đure Stirbeka i njegove žene koji su dali 22 000 kruna, kupio sv. Križni put za župnu crkvu a zauzvrat su župnici svake godine u Grabrovnici na dan sv. Josipa i sv. Florijana bili dužni služiti sv. misu za njih.

Godine 1923. u Zagrebu kod majstora Blažine, nešto prije Uskrsa, kupljeno je novo zvono. No, zvonilo je jedan dan jer je drugi dan puklo. Novo zvono od 325 kilograma postavljeno je u listopadu. Na njemu su slike Raspeti Isus i sv. Franjo Asiški (umjesto Franje Ksaverskoga).

Na Sve svete 1924. godine u Zagrebu je umro biskup Josip Lang, koji je pretprošle godine bio u Kozarevcu i posvetio župnu crkvu Svetoga Franje Ksaverskoga.

GRADNJA FAROFA

Prvobitni izgled farofa

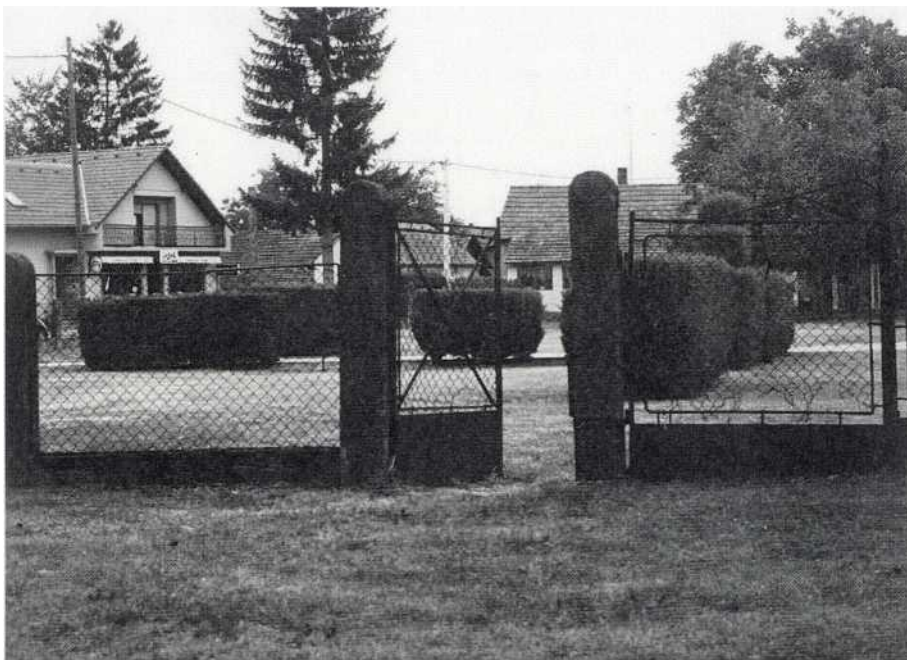
Gradnja crkve bila je završena i većim dijelom namještena. Stoga ćemo se vratiti nešto više od 10 godina unatrag kako bi razmotrili probleme sa stanovanjem župnika. Nestalo je derutne kapele, ali je ostao isto tako derutan farof. Nalazio se nešto bliže cesti u odnosu na današnje mjesto.

Iste su godine, 1910., inženjeri utvrdili da je stan potpuno dotrajavao, gotovo se rušio jer je nastala pukotina od 4 metra duljine i 15 centimetara širine. Za popravak farofa je prikupljeno oko 20 400 kruna te je sljedeće godine trebao biti popravljen. No spis se negdje izgubio tako da je farof došao na red tek 1912. godine. Te godine opet je poskupio materijal te je trebalo još gotovo 10 000 kruna. Firma iz Križevaca Riffel i Fressl trebala je početi s radovima 1913. godine. Sve to vrijeme župnik je bio u farofu čiji su zidovi bili poduprti gredama i daskama, te omazani blatom, zapisuje župnik Makovec.

U međuvremenu dolazi do problema s ugovorima o čemu R. Makovec piše: *"Bio sam spreman otići iz Kozarevca. Pođem u Bjelovar k velikom županu da se on zauzme. I zbilja veliki župan Đuro Dedović, makar pravoslavni, zauzeo se osobno, pošao sa mnom u Zagreb, tu je ishodio da je 1. srpnja 1913. potpisan ugovor, sklopljen još 10. listopada 1912. Poduzetnik je obaviješten 17. srpnja i na 13. kolovoza počeo dovažati sodar iz Suhare za*

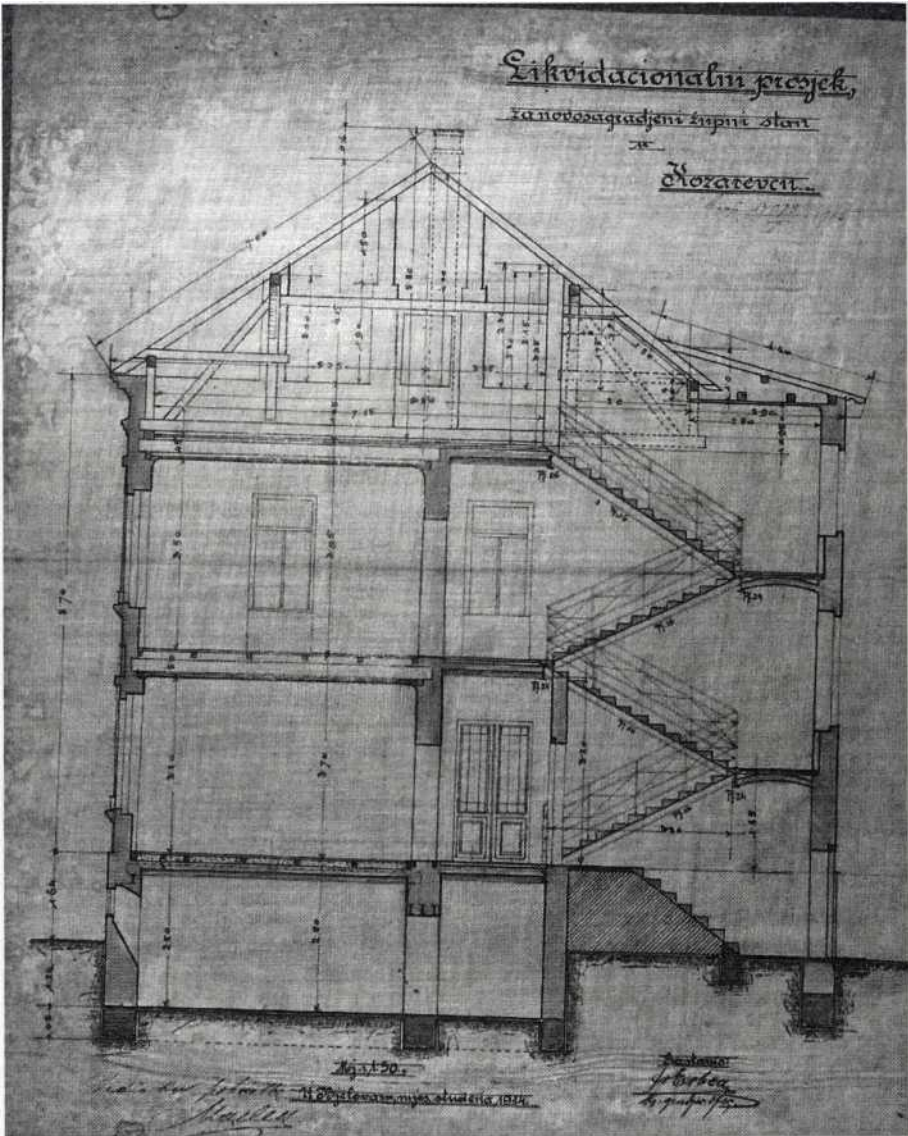
beton. Na prvog rujna počeo se kopati temelj i 10. rujna počelo se betonirati podrum pod nadzorom Franje Erbena, kr. građevinskog oficijala iz Bjelovara a poslije pod nadzorom nadinženjera Miloja čiča iz Koprivnice. Radnja bi bila gotova da je graditelj bio malo obazriviji i realniji, te se je samo dogotovilo zidje i ožbukalo, a ja morao ostati još jednu zimu u starom farofu”.

Bivša ograda i ulaz u dvorište

“Hvala bogu lijepo je počela, a kud sreće da se je i svršila. ” Nastavljena je gradnja župnog stana. Počelo se u svibnju i maljati i farbati. U proračunu je bilo i za prvi kat odobreno samo prostom farbom ličiti pa je župnik sam doplatio 120 kruna da se prozori i vrata oboje bijelom emajl bojom. Radio je soboslikar Krupek iz Križevaca a kada su nabavljene peći u Zagrebu konačno je došlo vrijeme da se 10. kolovoza župnik useli u njega”. (R. Makovec) Gradnja je, dakle, završena 1914. godine. Farofje u današnjem građevinskom obliku izgrađen prije početka Prvoga svjetskog rata. U rat se protiv Srbije uključila Austro-Ugarska Carevina na čijoj strani je bila Hrvatska vojska. Sve je poznato o tijeku i završetku Prvoga svjetskoga rata tako da ne gubimo vrijeme na političke i vojne analize jer ima dosta događaja u našoj župi, ali ne možemo izbjeći povezanost i utjecaj svjetskih zbivanja na male narode i državno-teritorijalne sastavnice.

Naravno, tijekom godina trebalo je puno popravaka župnog stana, a suvremenija infrastruktura nametnula je nadogradnju i bitne promjene.

VEĆI RADOVI NA POPRAVKU FAROFA

U vrijeme između dva rata kozarevački farof je bila jedna od ljepših crkvenih građevina u ovome dijelu Podravine. Građen je na kat s dobro raspoređenim prostorijama i velikom dvoranom na katu. Podrum je građen ispod cijelog objekta no nikada nije u potpunosti riješena vlaga i voda u njemu. Za vrijeme

većih kiša ili topljenja snijega napunio bi se vodom koja je znala narasti i više od jednog metra. Najviše vremena proveo je u njemu upravitelj župe Dragutin Denaćić. O prostorijama je skrblila njegova domaćica Ružica Cindrić. Prostorije su nekoliko puta obnavljane, no vrijeme je ipak napravilo svoje, naime farofu je bila potrebna cjelovita obnova.

“Bio sam razočaran, farof i crkva bili su u katastrofalnom stanju, pogotovo farof. Nisam mogao vjerovati da postoji tako zapuštena župa u zagrebačkoj nadbiskupiji. Pitao sam se kakvi to vjernici žive u ovoj župi. Tko je tome kriv daje farof ruševina, daje crkva kao 'kovačnica'. (Vladimir Trkmić, 1990.) Ne možemo se složiti s ovakvom tvrdnjom. Svaki je župnik, odnosno upravitelj župe, nastojao što više i urednije održavati i crkvu i dom za župnika. Radili su i gradili u različitim vremenima i uvjetima. S više ili manje materijalnih sredstava i podrškom vlasti. Svi ćemo se složiti da je vrijeme u Jugoslaviji, od 1918.g. do njena raspada bilo teško za crkvu. Stoga trebamo priznati svaki napor župnika i župljana da se nešto popravi, održi, sačuva ili* izgradi od crkvenih objekata i druge župne imovine na području cijele župe.

Nakon dolaska Vladimira Trkmića za upravitelja župe počeli su radovi na obnovi farofa. Prikupio je novac kod župljana te se u vrlo kratkom vremenu uredilo krovništvo, okrečen je prvi kat, popravljeni su prozori i podovi. Radovi su trajali puna tri mjeseca ujesen 1990. U 1993. godini župnik Vladimir Trkmić dao je popraviti stubište, a novac se namaknuo prodajom trupaca iz fame šume.

VEĆI POPRAVKI I NABAVE U CRKVI I FAROFU

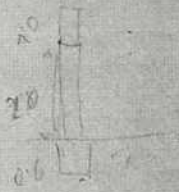
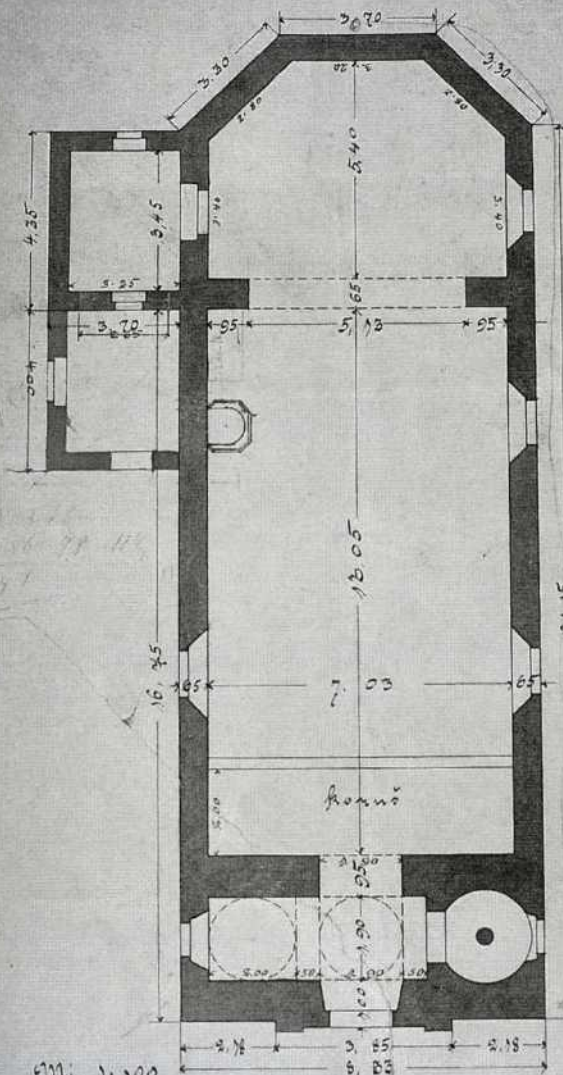
Naravno, i prije dolaska Vladimira Trkmića za upravitelja župe, župnici su nastojali obaviti puno radova u župi. Radilo se to gotovo redovito s puno problema i poteškoća.

Kako je zapisao u Spomenicu Ante Bubanić, crkva izvana, župni stan i gospodarske zgrade opet su bile kao podrtina. Stoga od 1926. godine župnik moli za popravke i obnovu. Kako župljani nisu imali sredstava, ulaganja su trebala biti iz državnog proračuna. Te je godine ministarstvo u Beogradu odobrilo da se od jeseni počne ubirati namet od župljana.

Tako je 16. srpnja sastavljen troškovnik te je odobreno 84 850 dinara za popravke i novu ogradu. U kolovozu 1928. godine započeo je popravak ograde oko crkve i župnog dvora, te popravak gospodarskih zgrada a posao je završen u ljeto 1929. godine.

Crkva, župni stan i žuni vinograd bili su u prvom planu do ratne 1941. g. U tim godinama rata teško se moglo pomisliti na veća kapitalna ulaganja. O ulaganjima i radovima već smo čitali kod opisa radova pojedinih župnika, stoga ćemo sad samo pobrojati radove kako bi se vidjelo da su župnici i župljani kroz cijelo vrijeme gotovo otkidali zalogaje od usta da bi se

Plan na popravke župne crkve u Rozarocvi
 Floris ad A

21.15
 3.10
 3.70
 28.15

mjer. 1:100

u Belovaru 24. 1904
 risao
 Jos. Ljermić
 inženjer inženjer

Projektirao
 Anđelko Čankić
 kao nadzor

vidio: A. Kurc

sačuvale crkvene vrijednosti. Cijelo to vrijeme bilo je teško. Dočekali smo današnju demokraciju, župnici i dalje rade, ali i dalje im je teško ostvariti sve zamisli.

U jesen 1946. godine popravljene su orgulje i na Dan Krista Kralja prvi puta su svirale na radost cijele župe, a 1950. ponovo je zasađen vinograd. Godine 1951. popravljena je crkva izvana, a u jesen je vjetar srušio križ tako daje postavljen na novom portalu nešto manji od prijašnjega. Za popravak krova i križa utrošeno je 51 000 dinara. Iste je godine nabavljen kip sv. Ivana Krstitelja za 12 000 dinara.

Godine 1953. 400-godišnjoj lipi je vjetar otkinuo granu koja je polomila ogradu kod bunara. Godine 1954. ponovo su popravljane orgulje za 45 000 dinara, a novac je skupljen prodajom stabala iz župne šume.

Godine 1957. napravljen je novi križ na groblju, a na dan Svih svetih blagoslovljen. U Suhoj Kataleni sagrađena je kapelica na groblju i prije Božića stavljena pod krov. Na dan sv. Martina blagoslovljena je ova klijet u vinogradu.

U godini 1958. uvedena je električna struja u crkvu i župni stan za 60 000 dinara. Isto je okrečen stan. U Kataleni je dovršena kapelica Blažene Djevice Marije Kraljice.

Iza Uskrsa 1959. godine obnovljeno je krečenje oltara i crkve od stropa nadolje za 132 000 dinara. Opet su 1961. godine popravljane orgulje, a održane su i misije.

Pod konac 1962. godine postavljeno je raspelo kod kuće Josipa (Antuna) Pongračića, no zima je oštetila glazuru pa se ona sljedeće godine u proljeće obnavlja.

U godini 1966. srušen je stari uvoz i jedan dio štale, te načinjen novi štagalj. Dvije godine kasnije okrečen je farof, a u crkvi su prebojana vrata ispovjedaonice, a isto tako mali kor i sakristija.

Godine 1972. župni stanje priključen na seoski vodovod. Godine 1973. ponovo je obnovljena crkva iznutra. Maknuta je pričesna ograda i spuštена propovjedaonica. Radovi su stajali 350 000 dinara, a odmah su u župnom dvoru uređene dvije kupaonice i WC. Godine 1974. nabavljen je prvi razglas u crkvu, a 1975. kupljene su klupe za crkvu, 12 komada po 300 novih dinara, sagrađena je dvorana na temeljima stare pecare, a sljedeće je godine dovršena kao “vjeronaučna dvorana”.

Godine 1981. kupljene su u Danskoj električne orgulje “Roland”. Sve to i nove klupe u crkvi plaćeno je 100 000,00 novih dinara. Orgulje je, na Dan Marije Pomoćnice kršćana, blagoslovio Tomislav Hrupec, župnik iz Podravske Sesveta. Pred krizmu je obitelj Tišljarec iz Pitomače darovala dva tepiha koji su postavljeni pred oltare Majke Božje i sv. Roka. Zanimljivo je da je biskupa Kokšu prigodom podjeljivanja sakramenta Sv. potvrde pozdravio glazbeni sastav kojega je uvježbao župnik Denačić (glavna pjesma bila je Ja sam junak iz doline), a sakrament je primilo 145 krizmanika.

SVJETIONIK VJERE I NADE

Godine 1983. počela je gradnja crkve u Grabrovnici koja je dovršena i blagoslovljena 12.08. 1984., a 1985. g. dobila je na dar slike Križnoga puta, dar obitelji Mate Strahonije iz Australije. Kupljene su i tapecirane klupe, a godine 1986. obitelj Strahonija daruje crkvi u Grabrovnici kalež, a obitelj Imbre Orende u Kozarevac daruje sliku Posljednja večera. Godine 1987. grom je udario u crkvu tako daje nastala velika šteta na električnim instalacijama i sve se trebalo popraviti. Uvedena je trofazna struja. Godine 1988. ponovo je okrećena crkva iznutra i uspostavljen je sustav električnog zvonjenja.

Pripreme za ponovo uređenje crkve proveo je u zimi 1990/1991. župnik Vladimir Trkmić. Predračun je iznosio 100 000 DM (njemačkih maraka ili 900 starih milijardi dinara). Za izvođača radova izabran je Segrad iz Đurđevca, radove je vodio Martin Dent iz Kozarevca, a sve nadzirao Mato Dent iz Grabrovnice. Obnova je završena 18. kolovoza 1991.

U 1992. ponovo su popravljane orgulje za 70 000 hrvatskih dinara. Te je godine minirana crkva Svetog Martina u Maloj Črešnjevici, a u Kozarevcu je obnovljena kapelica kod kuće Ivana Stukara.

PREKRIVANJE CRKVE U KOZAREVCU

Nakon 4 godine kako je bio upravitelj župe Vladimir Trkmić je pripremio prekrivanje župne crkve svetoga Franje Ksaverskoga bakrenim limom. Nakon što je prikupljena sva potrebna dokumentacija poslove je preuzeo majstor Ivan Lovrak iz Đurđevca. Prema troškovniku prekrivanje je stajalo 313.000,00 HRD ili 89 000 DM. Sve je počelo u proljeće 1997. godine. Biskup Marko Culej blagoslovio je završetak radova na krovu 18. 10. 1997.

Dana 18.02.1998. majstor Ivan Jendrašićkin Mandrak, majstor iz Đurđevca, preuzeo je obnovu oltara u crkvi sv. Franje Ksaverskoga za 38 000 kuna, što je financirala Općina Kloštar Podravski sa svojim tadašnjim načelnikom Bernardom Domovićem.

Tada stiže tužna vijest:

“Preuzvišeni gospodin mons. MARKO CULEJ, prvi varaždinski biskup, okrijepljen svetim otajstvima, blago preminuo u Gospodinu u subotu, 19. kolovoza 2006. godine u 19.45 sati u Biskupskom dvoru u Varaždinu, u 69. godini života i 43 godine svećeništva te 15 godina biskupstva.

Prvim varaždinskim biskupom imenovan je 5. srpnja 1997. g., a ustoličen 28. rujna 1997. godine.

Sv. misa i sprovodni obredi bili su 23. kolovoza 2006. godine, a biskup je pokopan u varaždinskoj katedrali. Pokoj vječni daruj mu, gospodine!” (Tomislav Leskovar).

OBNOVA STOGODIŠNJE ŽUPNE CRKVE U KOZAREVCU

Najvažnije je sanirati vlagu i oborinske vode, a radovi su vrijedni 450 tisuća kuna.

- Građevinska tvrtka "Inženjer Branko Međurečan" iz Kalinovca obnavlja temelje župne crkve sv. Franje Ksaverskoga u Kozarevcu i do sada je obavila polovinu predviđenih radova. Prema troškovniku za cijeli posao, sanaciju vlage i odvodnju oborinskih voda, potrebno je osigurati 450 000 kuna - kaže župnik Leskovar.

Sanacija vlage

- U svojoj praksi još nisam naišao na tako izuzetno interesantne temelje. Kada su tadašnji graditelji iskopali temelje do nosivog tla na prednjem dijelu, tamo gdje je zvonik, utemeljili su zidove starinskom ciglom, a ispod ostatka zidova nasuta je mljevena cigla zalivena živim vapnom. To je jedinstven slučaj za koji znam - objašnjava Branko Međurečan. Prema njegovoj tvrdnji, za sadašnju veliku vlažnost temelja i zidova uzročnik su oborinske vode koje su neposredno zalijevale okolinu crkve. Da bi se sanirala vlaga otkopani su temelji, prevučeni su elektrolitičkom žbukom te je postavljena betonska drenaža.

Nakon što se riješi vlaga, kaže Međurečan, postaviti će se sustav za odvodnju voda da se više ne podlijevaju zidovi. Uz pomoć kanala i cijevi voda će se odvesti do upojnih jama.

Prvo je krajem lipnja 2008. u crkvi u potpunosti izmijenjena električna instalacija, a zatim je u srpnju počela obnova freski. Župnik Tomislav Leskovar "čini čuda" kako bi prikupio dovoljno sredstava za plaćanje radova.

Proslava stogodišnjice

Crkva je podignuta nakon što je srušena trošna kapelica posvećena sv. Franji Ksaverskom. Građena je u vrijeme kad je ovdje bio župnik Rikard Makovec koji je u crkvenu Spomenicu, između ostaloga, zapisao da je uz veliku muku, odricanja i puno Božje pomoći gradnju crkve preuzeo poduzetnik Franjo Revellant iz Bjelovara, početak kopanja temelja bio je u kolovozu 1908., stavljena je pod krov 20. prosinca iste godine. Radovi su nastavljeni sredinom srpnja 1909. da bi se prva misa služila 22. kolovoza. Dovršena je i blagoslovljena 7. studenoga 1909. Oslikavanje crkve iznutra počelo je 1910. g. po slikaru Ivanu Drusaniju iz Zagreba za 4 000 kruna. -Mnogi nam pomažu da bi stogodišnjicu crkve što svečanije i dostojanstvenije proslavili. Zapravo, najveća čestitka je upravo ovo uređenje. Nastojat ćemo što više toga obnoviti, poljepšati, dograditi. Župljani daju dobrovoljne priloge, mnogo poslova obave besplatno. Svoje donacije dale su Varaždinska

biskupija, Koprivničko-križevačka županija, Općina Kloštar Podravski, tvrtka “Lord” Siniše Pavlovića i mnogi drugi - kaže župnik Tomislav Leskovar. Građevinska tvrtka “Inženjer Branko Međurečan”, točnije, njen vlasnik Branko Međurečan obećao je obaviti dio poslova besplatno tako da će troškovi na kraju biti nešto niži od planiranih. Proslava 100-te godišnjice izgradnje crkve u Kozarevcu planira se 2009. godine. VL (F. Bartolić)

Novi oltar Marije Pomoćnice

Proslava 100-godišnjice

Prema redoslijedu događanja:

- Župa Kozarevac osnovana je 1819. g., a župljani su izgradili novu crkvu u Kozarevcu 1909. g. na temelj ima male kapelice svetoga Franje Ksaverskoga. Proslava župnih obljetnica planirana je za dvije godine na blagdan Svetoga Roka. U međuvremenu je potrebna temeljita obnova crkve i njenog okoliša za što bi trebalo, prema procjeni Župnog vijeća, gotovo milijun kuna.

- Lijepa crkva podignuta je na temeljima od cigle i bez izolacije tako da je vlaga uništila zidove - kaže župnik Tomislav Leskovar. Dotrajale su električne instalacije, izgorio je oltar Marije Pomoćnice, freske su izgubile boju, a potrebna je, u najvećoj mjeri, izmjena prozora i vrata. Prema troškovniku samo za rješavanje vlage, drenažu i odvodnju oborinskih voda treba prikupiti 420 000 kuna.

Za financijsku pomoć primljen je pozitivan odgovor iz Varaždinske biskupije koja će pomoći sa 150 000 kuna. Dio sredstava će se prikupiti darovima župljana, u prosjeku 300 kuna po kućanstvu, čime bi sredstva narasla za još 100 000 kuna. U Kozarevcu očekuju pomoć Općine Kloštar Podravski i Koprivničko-križevačke županije i donatora.

Ispred crkve je zasaden mladi voćnjak

- Točan troškovnik imat ćemo kada crkvu pregledaju stručnjaci iz Konzervatorskog odjela iz Bjelovara jer je crkva upisana u kulturne spomenike. Svakako treba računati na dobrovoljan rad župljana jer će se time financijska sredstva znatno umanjiti - kaže župnik Leskovar. Radovi su započeli skidanjem žbuke u crkvi. (F. Bartolić u Večernjem listu)

Radovi su nastavljeni i prije same proslave, u koji je uključena i 190- ta godišnjica župe i blagoslov novog oltara Marije Pomoćnice. Župnik i svi uključeni u obnovu mogli su odahnuti. No prije toga trebalo je postaviti crkvenu uru na toranj, rad majstora iz Zagreba. Postavljeni su i vitraž prozori što crkvi daje novi, ljepši izgled. Previše posla za malo vremena.

Svaki završen posao, svaka kap znoja, neprospavana noć ili trenutak razočaranja navode nas na mnoga promišljanja.

U međuvremenu je podignuta velika i lijepa vjeronaučna dvorana.

ŠTO DALJE?

Završeno je jedno razdoblje s nešto više od 100 godina od izgradnje crkve u Kozarevcu. U vrijeme samostalne kapelanije i u prvim godinama župe u Kozarevcu, misna slavlja su služena u maloj kapelici sv. Franje Ksaverskoga. Tada dolaze hrabri, veliki, ljudi u liku Božjih pastira koje nije uplašila ni samoća, ni najteži životni uvjeti, ni siromaštvo ili bijeda. Njima treba dodati prirodno sposobne graditelje materijalnih dobara, prosvjetitelje, ljude naprednih misli i ideja te cijelo to okružje proglasiti istinskim herojstvom, pionirima napretka sa sjajnim zamislama koje su ostvarivali u najtežim uvjetima i uz nadljudske napore. Takvi su sigurno bili župnici Matija Požeg, Rikardo Makovec i cijela plejada svećenika koji su svoju svetu dužnost obavljali u kozarevačkoj župi. Uz duhovne zadaće vjerno su brinuli i o materijalnim dobrima.

Pitanje: Što dalje? Odgovor zna samo dragi Bog. Gledajući kroz dalju i bližu prošlost, uz ovaj siromašan kraj i siromašan narod, vezana je sudbina sve manjeg broja župljana. Bilo je cijelo to vrijeme i puno Božjega blagoslova i pomoći Blažene Djevice Marije.

Rađanje djece i ostanak mladih u župi sigurno da velikim dijelom ovise o materijalnim mogućnostima i sigurnosti obitelji. Podizanje malog obrtništva i zapošljavanje temeljni su uvjeti izbjegavanja velike migracije stanovništva u veće sredine, a time bi se popravila

demografska slika cijele župe. Zemljoradnja, stočarstvo, povrtlarstvo, vinogradarstvo i voćarstvo, te neka specifična proizvodnja i vlastita pamet, sigurno da su dobar put za razvoj sela. Kada se tome doda seoski turizam, prostori Bilogore, prekrasni vodotoci u Kramaricama ili Opakoj rijeci nude na dlanu zdravstveni rekreativni turizam i Božji dar bi trebalo iskoristiti.

Najveća odgovornost za zaostajanje župe ipak leži na ljudima. Politička rascjepkanost lokane uprave i samouprave u župi sigurno da ne vodi napretku. Previše je želje za vlašću a premalo dogovora među ljudima gdje bi se trebali iskristalizirati programi razvoja za budućnost pojedinih naselja ili župe u cjelini. Želje i zamisli pojedinaca trebalo bi uskladiti s generalnim

planovima i u tom smislu razvijati infrastrukturu. Za poljoprivredu je najvažnije postaviti navodnjavanje te sve povezati s dobrim državnim interesima kao što su “pametni” poticaji, sređeno tržište.

Nažalost, tužan je izgled župnog vinograda i klijeti. Teška sudbina poljoprivrede u Hrvatskoj nije mimoišla ni ove bregove te je vinograd, kao i velika većina ostalih, jednostavno nestao u divljini korova i šipražja. Lopovi su se pobrinuli da u klijeti ne ostane ni jedna vrijednija stvar kako bi župnicima poslužila kao uspomena. Tko zna hoće li ovi prekrasni brjegovi ikada više doživjeti vinogradarski procvat, hoće li ponovo ponekad zazvoniti domaća pjesma ili se zaplesati pravo hrvatsko kolo. Nažalost ostalo je samo sjećanje nekolicine starijih svjedoka o radostima i veselju na Starom brijegu i nostalgija za nekim davnim zlatnim vremenima.

Crkva u Kozarevcu građena je zbog vjernika i interesa da se djeca u obitelji od najmanjih nogu odgajaju u duhu visokih moralnih vrijednosti življenja. Obitelj, škola i crkva upravo nude te vrijednosti, samo ih treba prepoznati i prihvatiti.

VAŽNIJI CRKVENI OBJEKTI U ŽUPI:

Kapela u Grabrovnici

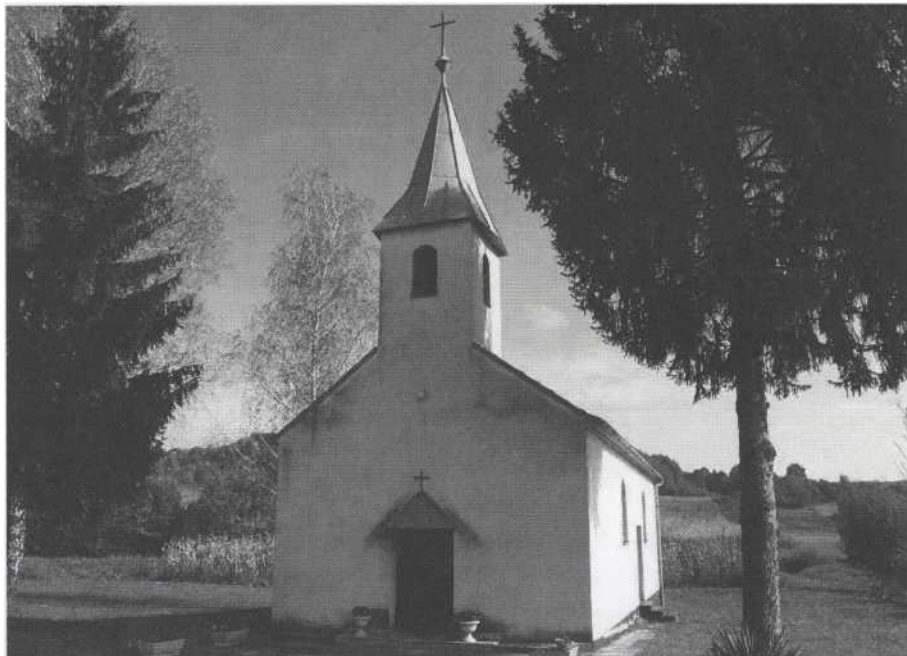

SVJETIONIK VJERE I NADE

Kapela u Suhoj Kataleni

Crkvica u Ribnjačkoj

Kapela sv. Martina u Maloj Črešnjevici (u gradnji)

POGOVOR

Župnici nisu gledali na siromaštvo kozarevačke župe i njenih vjernika. Doduše, bilo je njih koji su se uplašili nehumanih i neljudskih uvjeta života u župnom stanu i prvom prigodom pobjegli. No, daleko je veći broj onih koji su prihvatili i zavoljeli siromašan kraj i u njemu vidjeli svoj životni izazov i Božje iskušenje. Stvarali su i gradili gotovo ni iz čega i ni od koga potpomagani. Malo je primjera tolike požrtvornosti u ostalim sferama društva. Oni su bili istinski vitezovi Crkve i naroda, isposnici. Međutim, pojedinci u tom istom puku kao da nisu željeli niti mogli razumjeti velike ljude i njihova velika djela. Žalostan je primjer pojedinaca kada tužakaju upravitelja župe ili spletkare protiv njega u svojoj sitnoj duši. Nisu bili rijetki primjeri psihičkog i fizičkog ponižavanja župnika, pokušaj da se otima i krade u župnom dvoru ili u crkvi. I opet se svećenici uzdižu put nebeskih visina i kao dobri pastiri jedinoga Boga opraštaju nesretnicima sve njihove grijehе. Ponižavani i uvrijeđeni lavovski se bore da među poštenim narodom i ti “mali ljudi” nađu mir i zajednički uživaju velika djela velikih ljudi. Mnogo je nevolja i nesreća prohujalo kozarevačkom župom. Potresi, suše, vremenske nepogode, ratovi, pljačke, siromaštvo...

Prije samoga završetka da spomenemo proštenja u Kozarevcu.

To su: **Marija Pomoćnica (24. svibnja), blagdan rođenja Svetoga Ivana Krstitelja (24. lipnja), spomendan Svetoga Roka (16. kolovoza), te Sveti Franjo Ksaverski (3. prosinca).**

Sva se proštenja održavaju u prvu nedjelju ako njihovi datumi padaju u neki dan usred tjedna.

Sveti Rok, zaštitnik bolesnika i izlječitelj rana, posebno je štovan u župi jer postoje mnogi vjernici koji su svoj zagovor darovali ovom svecu.

Pomozi nam Bože u budućnosti! Kraljice Hrvata, daj nam snage da ustrajemo u vjeri i da ljubimo Boga svojom cijelom dušom i cijelim srcem!

Nošnja s početka 20. stoljeća

Tipični seoski svatovi (20. stoljeće)

O AUTORU

FRANJO BARTOLIĆ rođen je 3. veljače 1944. u Ferdinandovcu. Nakon osnovne škole upisuje se u Učiteljsku školu u Križevcima i maturira 1964. godine. Kao stipendistu, najprije Općine Ferdinandovac a zatim Općine Đurđevac, dodijeljeno mu je mjesto razrednog učitelja u Područnoj školi Kozarevac. Iste se godine ženi školskom kolegicom Katarinom Kozar iz Križevaca i započinju rad s velikim brojem učenika u kombiniranim odjelima. Nikad manje od 35 učenika u odjelu. Pored redovnog rada ima brojna zaduženja u mjestu, od vartogasca do općinskog delegata u Đurđevcu.

Zajedno s mještanima rješava ogromne zadaće oko gradnje infrastrukture ili poboljšanja rada u školi.

Bavio se i novinstvom te je surađivao s Vjesnikom u srijedu, Podravskim listom, Večernjim listom i Glasom Podravine. Veselio se radu u vinogradarstvu. Iz istraživačkog rada objavljena su mu djela: „Vrijeme zločina“ (2 izdanja) i „Rijeka sjećanja“, monografija o Područnoj školi Kozarevac. Danas živi sa suprugom u Kozarevcu.

Od značajnijih doživljaja ističe izuzetno dobre odnose s nekoliko svećenika u Kozarevcu. Premda je u to vrijeme bio učiteljima zabranjen bio kakav odnos s Crkvom i svećenicima u obitelji Bartolić je uvijek na Badnjak bio blještavo okičen bor pred očima milicije. Opravdanje se uvijek našlo da slavimo rođendan jer je jedno dijete od njih šestoro (Tihomir) rođen 24. prosinca. Odradio je u školi pune 42,5 godine a kao dodatak mu je bila JNA 18 mjeseci u Beogradu.

Učiteljima je bila zabrana odlaska u crkvu pod prijetnjom otkaza a gledali smo kroz prozor kako djecu političara donose na krštenje njihove kume po noći, kiši, vjetru ili hladnoći. O takvim krštenjima župnik Denačić je vodio posebnu evidenciju odvojenu od Knjige krštenih.

Franjo Bartolić

